

באר בשדה

התורה והאמונה שטפנשט

שנה ג'

גליון 120

פרשת ויקרא - החודש תשע"ה

גליון תורני מבית המדרש דקהל שטפנשט * מהנעשה ונשמע במוסדות שטפנשט *

יו"ל על ידי
מכון 'תורת אמת שטפנשט'
הרשמו לקבלת הגליון כל שבוע בדוא"ל
6160303@gmail.com
טלפון: 03-579-03-03
פקס: 03-6165110

בית הכנסת לתורה ולתפילה שטפנשט
כולל אברכים לעיון - לפנה"צ
כולל אברכים להוראה - אחה"צ
רחוב מהרש"ל 13 בני ברק

מרכז החסד והישועות העולמי שטפנשט
רח' החלוצים 2 בני ברק

תלמוד תורה
"תורת אמת" שטפנשט
מתחם גני הילדים * עקבי אבירים
רח' רש"י 5 אלעד

מתחם כיתות התלמוד תורה
רח' רש"י 9 אלעד

מתחם המכינה לשיבת קטנה
הכנל הסידית - אלעד
רח' רש"י 3 אלעד

בית שטפנשט - גבעתיים
בקר הצדיק משטפנשט
רח' רמב"ם 1 גבעתיים
כולל אברכים * בית כנסת * מדרשה
* מרכז מתנדבים לנוקמים

הכנסת אורחים ואש"ל ברומניה
לקבוצות ויחידים - בהזמנה מראש
במתחם קבר האדמו"ר הראשון משטפנשט
רח' עליה 2 שב' פאקורד אישי - רומניה

מפעל קמחא דפסחא
וקמחא דשבתא

עוד וסיוע למשפחות ברוכות בימי החגים ושבתות השנה.

אור מתיתו
שיעורי תורה ברוחי הארץ, כנס חיוך ירועי יהדות לעם
שבתות, בהשתתפות גדולי המשפיעים ומזכירי הרכים

הספרייה התורנית ומוזיאון
להנצחת יהדות רומניה
וזכר הצדיקים משטפנשט.

מכון תורני
"תורת אמת - שטפנשט"
להוצאת כתבי רבותני הקדושים
למית שטפנשט - חו"ן - והכניס רומניה.

יריעה מיוחדת להגלילת
הרה"ק מסקווירא זצ"ל

שמקרב את עצמו להשי"ת, והתענית הוא ג"כ קרבן שממעט חלבו ודמנו, אבל מי שלומד ומתפלל הוא ג"כ בחי' קרבן, שבוה הוא מקרב את עצמו להשי"ת, ויכול אז לקרב את כל העולם להשי"ת.

מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם (א. ב.)

דרך הטבע המצוי בבריאה הוא שבעלי החיים והצמחים משמשים את האדם, ובחיינה של קרבן לאדם. והנה כאשר האדם מקריב את עצמו לה', גם החי והצומח מתקרבים לה', ואמר מרן האדמו"ר מסאדיגורה כי זה מה שמרומז בפסוק "אדם כי יקריב מכם" היינו מן האדם עצמו קרבן לה' וע"י כך נהיה "מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם" שהוא מעלה את הבהמה הבקר והצאן לתיקונם השלם.

הרה"ק רבי שלמה מרדומסק היה דורש את פסוק זה בקל-וחומר וממנו למד דברי מוסר נוקבין. וכך היה אומר: ומה אם בהמה פשוטה שיהודי קורא עליה במאמר פיו "קרבן" הרי היא מתקדשת בקדושה עליונה ואת דמיה מוזין לפני ולפנים. כל שכן שאם היהודי קורא על עצמו הריני מקבל עלי להיות קודש לה' מהיום והלאה, ומה שהיה היה, אך מכאן ולהבא הריני קדוש לה', ללא ספק שמאותו רגע שורה עליו קדושה עילאה, וזה הוא המוסר שצריך לקחת מן הבהמה' דיינו מאופן הקדשת הבהמה, להקרב כקרבן בקדושה שלימה לכליל לה'.

אם עולה קרבנו וגו' לרצונו לפני ה' (א. ב.)

איתא בשם הרה"ק המגיד הגדול ממעורטש ז"ע, שדרש את הפסוק דנן: 'אם עולה קרבנו', אם אדם רוצה להתרומם ולהתעלות משפלות מדרגתו, העצה היא "קריב אותו לרצונו לפני ה'", דיינו, שיקריב את הרצון שלו לפני ה'.

ונרצה לו לכפר עליו (א. ב.)

מסופר כי רבינו הרה"ק רבי שלום שכנא מפרוהבישט ז"ע ביקר פעם בעיר אחת, וכשבאו חסידיו לקבל את פניו הק', שוחח עמם באמ"ק, ובתוך הדברים אמר להם שהוא מרגיש שהשוחט של העיר שוחט עם כל ה'כוונות'. דבריו היו לפלא בעיני השומעים, יען כי הם הכירו את השוחט

שהרי 'ויקרא' בא' קטנה כאילו היה כתוב 'ויקר' ובמגילה (ט"ז ע"ב) דורשים חז"ל ויקר אלו תפילין, והנה בתפילין אומרים חז"ל (שבת נ"ח ע"ב) שיי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני לכורכן בשערן ולתופרן בגידין ושיהיו מרובעות ורצועות שחורות, כולוה הלכה למשה מסיני, אם כך הרי שבקיום מצות תפילין העיקר הוא כפי המסורה לנו מדור דור, והש"ך (יור"ד סי' רמ"ה ס"ק ח') הביא בשם הכל בו (סי' ע"ד) מתחילין מספר ויקרא שכן אמרו רבנן ז"ל מתחילין לתינוקות מספר ויקרא, לפי שאמר הקב"ה יבואו טהורים ויתעסקו בטהרות ובש"ך שם מסיק דכן נהגו ולרמזו בזה כשם שהתפילין כל הלכותיו 'הלכה למשה מסיני' כמו כן צריך להיות בלימוד תינוקות של בית רבן רק בדרך המסורה מדור דור ואל תטוש תורת אמך.

אדם כי יקריב מכם קרבן לה' (א. ב.)
מרן הסב"ק מרוז"ן ז"ע דרש מפרשתנו דרכים בעבודת השי"ת וכך אמר: איתא בספרים על הכתוב אדם כי יקריב מכם' דיינו שתקריבו מכם' את עצמיכם, והנה מכם' ר"ת מ'דה כ'נגד מ'דה. ולכן הדורות הראשונים היו מתענים ומסגפים את עצמם, לפי שהיו בעולם התענוגים ושמחה, והיה להם רתיחת הדמים, על כן היו צריכים להתענות ולסגף את עצמם מ'דה כ'נגד מ'דה. אבל בדורותינו אנו די לנו להיות במדרגת 'זבחי אלהים רוח נשברה' (תהלים נא, ט), כי הדורות חלשים מאוד והלבבות והמוחין קטנים. ולכן צריך כל אחד ואחד רק להתפלל לפני אלהים ברוח נשברה ובלב נשבר ונדכה. ועוד הוסיף רבינו ואמר: כי כשאדם אוכל, הוא מקריב כל ה' מדרגות דומם, צומח, חי, מדבר להשי"ת, אבל כשהוא מתענה לא זו בלבד שמויק בגשמיות המידות דח"מ, אלא אף זו שיוכל ח"ו להזיק לעצמו ח"ו ברוחניות ג"כ, ולכן נאמר (תהלים קטו, טז) השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, שצריך האדם לקרב את כל הארציות להשי"ת, ואז נקרא "אדם" השלם, ויכול אז לקרב את כל העולם כולו להשי"ת. וזהו אדם כי יקריב מכם קרבן לה', ר"ל קרבן הוא

ויקרא אל משה (א. ב.)
איתא בזוהר הק' "ויקרא אל משה הכא אל"ף זעירא", וידוע שדין רב נשפך על מנת להסביר חסרונה של האל"ף הזאת ומסופר כי בעל המגלה עמוקות הגדיל לעשות וכתב בספר אלף תירוצים על העניין אך לצערנו הרב אבד הספר מאיתנו ויש לנו רק אזכרות ממנו בספרו מגלה עמוקות אופן ק"ן.

מרן הסב"ק מרוז"ן ביאר הטעם למה נכתב באל"ף זעירא וכך אמר: כי באמת יפלא כיצד יכול אדם להתפעל מן הכבוד, והלא מן הנכון היה שלא ימצא מקום לעצמו מחמת בושה. משל למה הדבר דומה למלך של מדינה גדולה שמינה פעם מושל על עיר שדה אחת, והיו כל בני העיר חולקים לו כבוד גדול. יום אחד בא המלך לאותה עיר כדי לראות כיצד מנהל המושל את ענייניו, והמלך היה מחופש כאדם פשוט ורק המושל שסייר יחד אותו בעיר ידע את גדולתו האמיתית. והנה כאשר עבר המושל עם בן לויתו האלמוני על פני רחובות העיר, חלקו בני העיר כבוד רב למושל ולא שמו לב למלך ההולך עמו. ניקל אפוא לשכור כמה בוש ונכלם היה המושל מן הכבוד הזה, בידעו כי המלך - אשר לו מגיע כל הכבוד - הולך אתו. כך גם צריך להרגיש כל אדם בידעו כי כל הכבוד יאה רק להשם יתברך שהולך עמו ומחונן אותו במעלות הללו שבגללן הוא זוכה לכבוד. ובוזה יובן הענין, כי בשעה שזכה משה רבינו ע"ה למעלה רמה זו שקרא אליו ה' מאהל מועד, נתמלא בושה וכלימה על כבודו הרב בעמדו לפני מלך הכבוד, ולכן כתב אל"ף זעירא.

הרה"ק הרבי ר' שמחה בונים מפארשיסחא היה אומר משל למה הדבר דומה לצפור קטנה העומדת על גבי הר גבוה עם זאת תמיד היא תשאר קטנה כמו שהיתה לפני שעלתה. כך גם משה רבנו ע"ה גם לאחר שהקב"ה בכבודו ובעצמו דיבר אתו מכל מקום נשאר אותו עניו שהיה לפני כן, וזה רומז באל"ף זעירא.

מסופר כי הרה"ק רבי אהרן מבעלזא בהגיעו לארה"ק דרש ברבים בדברי התעוררות ובדרשתו עמד על ענין אל"ף זעירא של התיבה 'ויקרא',

בא לשמה' .

קטורת הסמים לפני ה' (ד. ז.)

מסופר כי הגה"ק רבי פנחס בעל ההפלאה, היה צריך פעם עשרה אנשים למנון, יצא המשמש לרחוב וקרא למנון יהודים עוברי אורה, והנה הבחין הגה"ק באחד מהמנון שלא היה תוכו כבדו, וחשש מלצרפו למנון ויאמר למשמש להביא עוד איש אחד לצרפו למנון, האיש הנחשד הרגיש בדבר ויאמר להרב הלא גם בסממני קטורת היה חלבנה, השיב לו בעל ההפלאה בדרך צחות ואמר לו: אכן הצדק עמך ובאמת גם בקטורת היה חלבנה, ולכן הוזקקו לאחד עשר סממנים בקטורת.

לאשמה בה (ה, כו)

כותב הרה"ק בעל ה"מאור ושמש": שמעתי מהרב הקדוש רבינו מנחם מענדל זצוק"ל מרימנוב שהמנהג היה מקדם, כשסיים הקורא לקרות פרשת ויקרא שמסיימת "לאשמה בה" היו הקהל עונין אחריו, "לאל אשר שבת מכל המעשים שבו השביעי" שהוא ר"ת "לאשמה בה". וביאר את דבר המנהג, בדנה גאולת ישראל תלויה בתשובה שאם ישראל עושים תשובה נגאלים, ולכן מסיימת פרשת ויקרא בתבות "לאשמה בה" שהוא נוטריקון ל'אל אשר ש'בת מ'כל המ'מעשים ב'יום ה'שביעי, שכמו שהקרבות מכפרין

יעקב יוסף מפולנאה מביא בספרו הק' "תולדות יעקב יוסף" ששמע בשם מוה"ר רבי מנחם מענדל [מבאר] בענין מצות פרה אדומה שמוטמא לאדם טהור, דהיינו כשיש לאדם איזה פניה בתורה ועבודה, אז הוא בבחינה של מטמא הטהורים, משא"כ לאדם הטמא מטהר, והלואי שילמוד האדם אפילו עם פניות ויהיה שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. וזוהו מבאר בעל ה"תולדות" את הפסוקים בפרשתנו "כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ", שצריך להתרחק מהציה"ר הנקרא חמץ כנודע, כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' כי השאור המרמז על הגאווה וההתנשאות, והדבש מרמז להנאה המתוקה, וצריך להתרחק מהם בעת שרוצים להתעלות בעסק התורה ועבודת ה', דהיינו שלא ילמוד להתפאר ולה נשוא כמו שאור, או לשם הגנה עצמית הדומה לדבש המתוק לחיך. ואם תשאל והלא חז"ל אמרו לעולם יעסוק אדם בתורה אפי' שלא לשמה וכו' לכך בא הכתוב עצמו ואומר 'קרבן ראשית תקריבו' דהיינו כשהאדם בימי בחרותו שהוא ראשית ימיו, אז ראוי להקריב גם שאור ודבש שיהיה תורתו להנאתו, כדי שאח"כ יבוא לשמה, אולם מ"מ 'אל המזבח לא יעלו לריח ניחוח' כל עוד שעושה להנאת עצמו, כי אם כדי שיבא אח"כ לשמה וזהו כוונת חז"ל 'שמתוך שלא לשמה

וכלל לא עלה על דעתם שהשוחט הוא בר הכי, והחלו לחשוב שבחודאי הוא מהצדיקים הנסתרים, והחליטו לעקוב אחריו בכדי לעמוד על טיבו, אך השוחט שהרגיש בדבר שהם מנסים לגלות את מסתוריו אמר להם אינני יודע מה אתם רוצים ממני, ואני אפילו מוכן להישבע לפניכם שאיני מסתיר דבר, וענו ואמרו לו שגם הם לא חשבו כי יש בו משהו מיוחד, אלא שחזקה עליהם דברי רבם הק' מה שאמר עליו על השוחט. התפלא השוחט ואמר להם: איני יוכל בשום פנים ואופן לירד לסוף דעתו, כי באמת אין לי שום שיג ושיח עם 'כוונות', מה שאני כן יודע הוא זה, שבשעה שאני הולך לשוחט הנני מתיישב בדעתי ועורך חשבון נפשי תוך שברון לב ואני אומר לעצמי "איך אני מסוגל לשוחט בעל חי, וכי אני טוב ממנו?" ואולי זה הכוונה פועל ועושה רושם כ"כ כמו כוונות הארזי"ל.

ושחט אותו על ירך המזבח צפונה לפני ה' (א, א).

הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויז'ניץ בעל ה"צמח צדיק" היה אומר בשם חותנו מרן הסבא קדישא מרז"ן זצ"ל, שהפסוק ושחט אותו על ירך המזבח צפונה לפני ה' (א, א). מכוון כנגד היצר הרע, דהיינו מה היא הדרך שאפשר להתגבר על היצר ולשחוט אותו, ומרמז לנו הכתוב בשלושה אופנים, א' 'על ירך - ע"י מדת יסוד שמרומזו בתיבת ירך כידוע. וב' 'המזבח - הוא עבודת האכילה, כי השלחן נקרא מזבח (ברכות נה:), דהיינו שיאכל בקדושה ובטהרה. והג' 'צפונה - פ"י בממוון, כמו שכתוב (איוב לו, כב) מצפון זהב יאתה, שיקפיד להתנהג בממונות רק עפ"י התורה, ואז תוכל להיות לפני ה'.

נפש כי תקריב (ב, א)

הרה"ק בעל חידושי הרי"ם זי"ע נתן טעם לשבח מדוע אין מקריבין קרבן מדגים, וביאר מפני דכתיב בקרבן (ויקרא ב א) 'נפש כי תקריב', דהיינו הכוונה שתבוא נפש של בהמה או עוף ותכפר על נפש החוטאת, אבל בדגים כידוע אין להם נפש.

(שפת צדיקים)

פתות אותה פתים ויצקת עליה שמן (ב, ד).

הרה"ק רבי שמעון שלום מאמשינוב זי"ע היה אומר בשם אביו הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב זי"ע כי בפרשתנו יש רמז למאמר החסיד ב'חובת הלבבות': "החכם אדגתו בליבו וצהלתו בפניו". דכתיב 'פתות אותה פתים' דהיינו שהאדם צריך להיות לבו שנשר בקרבנו, אולם מבחוץ עליו להראות שמח וטוב לב בחינת 'ויצקת עליה שמן'.

(הרה"ח רבי יצחק דוד לידר ז"ל - בית דלי)

כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה', קרבן ראשית תקריבו וכו' (ב, א)

הרה"ק רבי פייביש מו"זיבארי' בעל ה"יושר דברי אמת" היה דורש את הפסוק (ויקרא ב, יא) כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה', קרבן ראשית תקריבו אתם לה' ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח, ששאור ודבש מרמז לגאווה והגבהות, שבטבעם הם מרתחים ועולים, כמו הגאווה שמגביה לב האדם, ואמר הכתוב 'לא תקטירו ממנו אשה לה', רק 'קרבן ראשית', רצונו לומר שבראשית התקרבות להש"ת מותר להיות בגבהות, אבל אחר כך, 'אל המזבח' העליון 'לא יעלו לריח ניחוח', שאין נחת רוח לפני הבו"ת בגבהות ח"ו, כדכתיב (משלי טז, ה) כי תועבת ה' כל גבה לב, אפילו בכל דהו כידוע, נמצא הגבהות נקראת מטהרת הטמאים ומטמא את הט הורים.

כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה', קרבן ראשית תקריבו אותם לה' ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח (ב, יא - יב). הרה"ק רבי

כוס תה של "התפארת שלמה"

השבוע בין כותלי הכלל נערכה מסיבה למאות איש לקראת חג החירות ע"י ארגון הקירוב 'אור מתתיהו' סטפנסט, במרכז רב רש"ש רבי יקותיאל יהודה ויזנר שליט"א, נראים רבני שב"ס. פעילי 'אור מתתיהו' בראשות הרב אברהם יעקב סלמון והרב מנחם ויס

שאלתיו האם אין לך משהו רחני בכל זאת, אין כלום! אמרה לי הנשמה משהו אחד היה, וזה מחק לי מחצית מעונתי, בלילה חורפי קר וגשום דפק אצלי אדם שלא הכרתיו וביקש להתחמם ליד התנור למשך שעה, הכנסתי ואף הצעתי והכנתי לו כוס תה חם, ושמעתי שאומרים בפמליא של מעלה עם עוד כוס תה אחד הוא מסודר, אמר הרה"ק "התפארת שלמה" אם גילו לי משמים מה כח של כוס תה למה שלא אכין, אגיש ואחלק כוסות תה.

ש"ק ויקרא, א' בניסן הוקם המשכן, תאריך זה צוין בתורתנו במפורש. שו"ע (תכ"ט סעיף א') שואלין בהלכות הפסח קודם הפסח, הגה: ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח. ההלכה הראשונה בשואלין ודורשין זה לדאוג לחטים לעניים, לחמם יהודי קפוא בכוס תה חם. שבוע שעבר השתתפתי בכלל איילון במסיבת פרידה שנוערה לרב הראשי של שב"ס רבי יקותיאל יהודה ויזנר הי"ו שנערכה ע"י ארגון הקירוב "אור מתתיהו" ע"ש הצדיק רבי אברהם

מתתיהו בראשות הרב סלמון שליט"א, ביומא דהילולא של "הנועם אלימלך", סיפר הרב ויזנר שהוא ומשפחתו משייכת לחסידות ממלכת רז"ין באיאן, שקיבל מאבותיו שהרבי משטפנסט רבי אברהם מתתיהו זי"ע כל חייו הרעיף אהבה, קירוב, לימוד זכות וסנוגוריא על הקרובים, ובפרט על הרחוקים והנדכאים, ובכך היה מגביה ומרים אותם, והנס והישועה היה ההמשך מטבע הדברים ובפשטות. תפילה אצל הצדיק מתוך אמונה פשוטה ובעקשנות, להיטיב למי שנוקב לך עם כוס תה שמוחק מחצית מהעוונות, לקיים את מה שכתב לימים אלו חיים לעניים קירוב ולימוד זכות כאמצעי לישועה, יהיו דברים אלו לע"נ אאמו"ר ר' שלמה ב"ד ישראל שהיה אהוב ישראל באמת, במשך שנים ארוכות התירפך בתפילה ובאמונה פשוטה ובעקשנות, בציון קודשו של רבינו אברהם מתתיהו משטפנסט נחלת יצחק גבתתים, ואף נטל אמונתו של אותו צדיק, לסייע בעזרה ולגו מילה טובה או עיצה של גמילות חסדים לכל נצרך.

לקצת מהפרשה

מאת: הרב מנחם מנדל מאסקאוויטש חדש חדש ונתחדש

בשבוע שעבר הרחבנו אודות החשיבות הגדולה של ההפוגה. הבנו שגם במרוץ החיים הסוער חייבים לשריין זמן לעצור ולחשוב, לאן אנחנו שואפים להגיע? מה תכלית חיינו? מה אנחנו עושים כדי שדברים יצאו אל הפועל? כיצד אנחנו מחיים את הקשר עם בני משפחתנו ולא נותנים לו להישחק? בחינות אלו ועוד רבות וטובות ששוות להשקיע בהן, פשוט לעצור, לשבת ביחד, ולחשוב...

וכעת בואו ונדבר בגילוי לב - אין ספק שכל אחד ואחד מאיתנו שבחר אכן לעצור לרגע, לחשוב ולהתבונן, כל אחד גילה דבר מה או דברים אחדים הדורשים שינוי, דורשים שיפור, נקודות בהם עלינו לחשב מסלול מחדש. ובדיוק כאן מגיעה פרשת החודש ובאהבה גדולה מלמדת ואומרת לנו אל לנו לקחת את הדברים למקום של הלקאה עצמית וחשבון נפש מזויף. אסור ומסוכן להיכנס למחשבות של למה עשיתי ככה?! למה לא חשבתי?! למה שוב חזרתי על הטעות?! באה פרשת החודש ובאהבה גדולה מלמדת ואומרת לנו אה יקר בוא נתחדש, תתחיל מהתחלה לא קרה כלום, תתחדש ותתקדם.

מכל הבתים נשמעות חבטות עזות וקולות קרצוף. נקינות פסח מצויים בעיצומם. האם אנו מנקים את הארון שבו איכסנו חמץ, או שמא אנו שורפים אותו. האם אנו מקרצפים את המקרר ששמר על דברי חמץ כאלה ואחרים במשך שנה ארוכה, או שאנו משליכים אותו לפח האשפה. התשובה ברורה ויודעה - לא מחליפים - מנקים ומתחדשים. האם אתה פחות טוב מהארון או מהמקרר? אל תסתכל אחורה, אל תתהה על הראשונות. תתקח, תתחדש, צא מעבודת לחירות, התחל בדרך חדשה ועד מהרה תראה ותחוש אביב רוחני של פריחה רוחנית והתחדשות פנימית. בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל - ניגאל מהמירוץ האין סופי של גלות הדעת ונצא לחירות של שלווה הנפש, אושר וסיפוק פנימי.

ראש-השנה למלכים, היינו שהוא ראש-השנה לכל השרים של מעלה. וע"ז הוסיף הרה"ק מסאדיגורה, שידוע שכל דבר יש לו שר למעלה, ובכל שנה מתחדשים כל השרים, וראש-חודש ניסן הוא ר"ה שלהם, והתחלת הנהגתם היא מניסן, חודש אשר ישועות בו מקיפות (יצרות פר' החודש) ומקיפות הוא מלשון 'החונני מקיף' (אבות ג טז), כי 'ציאת מצרים היתה בלא 'אתערותא דלתתא' ורק ע"י 'אתערותא דלעילא' על חשבון העתיד שיקבלו בנ"י את התורה ובזכות זה הוציאם ה' ממצרים, וזה כוונת

'החדש אשר ישועות בו מקיפות וכו'.

חודש ניסן הוא חודש אשר ישועות בו מקיפות, בחודש הזה פועלים ישועות בדרך 'הקפה' - וכמו במצרים אשר היו ישראל שקועים מאד בבחינת ואת ערום וער"י וגאלם הקב"ה רק בזכות אשר להבא יקבלו ישראל את התורה"ק בהר סיני ויקיימו את המצוות שיצווה השי"ת - כן יושיע אותנו השי"ת בזכות זה אשר בבוא משיח צדקנו יתדבקו ישראל שוב בהקב"ה ויקיימו את כל התורה ומצוותיה, אף שלעת עתה אינם ראוין עדיין בזכות עצמם לגאולה. (הרה"ק מבא"א ניו-יארק ז"ע)

להרה"ק הרא"מ מגור מביא בזה"ל: אומרים בשם הרבי מאפטא זצ"ל על הפסוק לאשמה בה, שהוא נוטריקון ל'אל אשר ש'בת מ'כל המעשים ב'יום ה'שביעי נתעלה, שבת גם כן מכפר כמו הקרבנות. ובס' ארץ החיים - ליברון כותב כי אמירת הרה"ק מאפטא פסוק זה וסיומו הם היו הדיבורים האחרונים שנשמעו ממנו בשבת קודם פטירתו, (אלא שיש מעירים כי כנראה לא דק בשמועתו כי שנת תקפ"ה היה הקביעות הש"א ואז הקריאה בשבת שלפני ה' ניסן היא פקודי ראה בילקוט אוהב ישראל)

פרשת החודש

החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה

(שמות י"ב, ב.)

איתא במכילתא שהראה הקב"ה למשה הלבנה ואמר לו כזה ראה וקדש. הרמז בזה, כי כמו הלבנה בשעת המולד אינה כ"א נקודה ואין נתגלה אורה כלל, אך האמת הוא כי בנקודה הזאת כלול הכל, ואז הראש מכל החודש, דהא איקרי ראש חודש, כמו"כ ישראל הגם שלעומת שאר האומות הם בבחי' נקודה קטנה כנ"ל ובזמן הגלות לא נתגלה אורה הבהיר כלל, אך האמת היא שהמה הנקודה העיקרית שבשבילים נברא העולם וכל האומות נטפלים להם. וזהו הרמז "החודש הזה לכם", שיהיה לכם החודש לדוגמא, דבפרט זה הנכם דומים להחודש דהיינו ללבנה.

(מרו"א אדמוה"י מסאדיגורה ז"ע - הגדש"פ 'בית היין')

החודש הזה לכם, בשביל ישראל שנקראו ראשית (רש"י בראשית א, א), לפיכך החודש הזה, הוא ראש חדשים, ראש לחדשי השנה, ד"ב חדשי השנה המה נגד י"ב צירופי הויה ב"ה, והצירוף מחודש ניסן הוא צירוף הויה כסידרן (היוצא מפסוק 'ישמחו ה'שמים ותגל ה'ארץ) שהוא רחמים גמורים, ולפיכך נעשה החודש ניסן ראשון לחדשי השנה, כדי שיהיה הצירוף כסידרן ויתעורר רחמים וחסדים שנעשו אז בגאולת מצרים. וכן בכל שנה ושנה מתעורר זמן הגאולה בחודש ניסן שהוא צירוף הויה כסידרן לעורר הנסים והחסדים מזמן הגאולה.

(מרו"א אדמוה"י מסאדיגורה ז"ע - דברי דוד)

הרה"ק הפחד יצחק" מבא"א ז"ע היה אומר כי בפסוק "החודש הזה לכם ראש חדשים" מרמז סגולותיו הגדולה והנשגב של חודש ניסן, דהיינו כי החודש הזה בכל יום הוא לכם בבחינת ראש חודש, וזהו "ראש חדשים" לשון רבים.

(הרה"ק הפחד יצחק" מבא"א ז"ע)

החדש הזה לכם ראש חדשים. לכ"ם - ר"ת ל"ב, כ"ב, מ"רה, "ראש" היינו דעת, פ"י שיהי' הדעת על לכם, להוציא הדעת מהגלות ולהגביר הדעת על ה'לכם' החומריות, "חדשים", שיהיו בעיניכם בכל יום כחדשים, "ראשון הוא לכם לחדשי השנה", שיהי' ביאת הגאולה, כי יהי' על ידי חסדי השי"ת שילוח לנו זכויות מהענית.

(הרה"ק ה"אביר יעקב" מסאדיגורה ז"ע)

הענין הוא דאיתא בספה"ק שחדש ניסן מסוגל לקניית דרכי העבודה להבוי"ת, וכשאדם מסגל את נפשו בחדש זה בעבודת השי"ת ע"י תורה ומעש"ט אזי יוכל לעבוד את הבוי"ת בניקל גם בשאר חדשי השנה. וצריך לסגל נפשו שכל מעשיו אף הגשמיים כאכילה ושת"י וכדו' יהיו דרכי דעה (משלי ג, ו) להנאת עצמו ע"ד בכל דרכי דעהו (משלי ג, ו) ועי"ז הריהו מקדש ומטהר ומכשיר את כל אבריו להשראת השכינה ע"ד בקרבן קדוש (עי' תענית יא:).

וזה י"ל בכונת הכ" "החדש הזה לכם", היינו שבחדש זה תשתדלו לתקן ולהכשיר מעשיכם הגשמיים המכונים "לכם", שיהיו אך ורק לשם ה' בלי שום

כוונה והנאה עצמית. ואז תזכו שיהיה "ראשון הוא לכם לחדשי השנה", שגם בכל חדשי השנה תוכלו לעבוד את הבוי"ת בניקל אף בענינים הגשמיים.

(הרה"ק ה"פאר ישראל" מבוהוש ז"ע)

יש ג' מיני התחדשות, התחדשות המוח והדעת, התחדשות המדות, והתחדשות החמירות. והג' התחדשות מרומזים בפסוק הזה, דשלש פעמים כתוב בו לשון חדש, "החודש הזה לכם", הוא בחי' התחדשות החמירות, ע"ד שאמרו (פסחים סח:). חציו לכם. "ראש חדשים" הוא בחי' התחדשות המוח והדעת, בחי' ראש. "ראשון הוא לכם לחדשי השנה" היינו בחי' התחדשות המדות, כי המדות הם בחי' וולדות בחי' ראשון.

(הרה"ק ה"דעת משה" מבא"א-קראקא ז"ע הי"ד)

במדרש (פסיקתא רבתא פ' טו, ב) רבות עשית אתה ה' אלקי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו (תהלים מ, ו) חנינא בר פפא אמר כל נפלאותיך ומחשבותיך כדי שיקבל אברהם אבינו את המלכות אלינו בשבילנו כדי שנעמוד בעולם. וצריך להבין מה היא שייכות דבר זה לפסוק החודש הזה לכם?

ויש לפרש הענין כי יש נסים נגלים ונסים נסתרים, הנסים הנסתרים הם בחינת נס מתוך הטבע שמחמת התלבשותם בטבע אין האדם מרגיש בהם, ועי"כ אינם מושגים לו, וכדאיתא בזוהר הקדוש (ח"ג ר:). על הכתוב לעושה נפלאות גדולות לבדו (תהלים קלו, ד), כמה טיבו עביד קודשא בריך הוא עם בני נשא וכמה נסין ארחיש לון בכל יומא ולא ידע אלא איהו בלחודו, היינו שהם נסתרים ואינם ידועים כי אם להבורא ב"ה לו לבדו, והנה גם לנסים הנגלים צריכין מקודם כלים לקבלם ולהשיגם כי בלא הכלי א"א לקבל השפע, אלא שהקב"ה ברוב רחמיו וחסדים כשעושה נס לישראל עושה נס מתוך נס ששם הנס הוא נתון לו כלי לקבלו. וזהו פ"י הכתוב "רבות עשית אתה ה' אלקי נפלאותיך ומחשבותיך - אלינו", פ"י חוץ מזה שנפלאותיך ומחשבותיך הם רבים וגדולים, "אלינו", היינו בזאת שאתה נותן לנו כלים להשיגם ולהמשיכם אלינו, בזאת גם כן "רבות עשית".

ובזה י"ל גם הפסוק "החודש הזה לכם ראש חדשים", חודש רומז על נס שהוא בחינת התחדשות השפע כידוע, "לכם", היינו שהנס יוכל להגיע גם אליכם ע"י הכלים שניתן לכם מהקב"ה. "ראש חדשים" הוא ראש וראשון קודם להנסים עצמון, "חדשים" רומז לנסים כנ"ל, כי בלי הכלים א"א לקבלם ולהשיגם.

(הרה"ק ה"כנסת מנחם" מסאדיגורה ז"ע)

החודש אשר ישועות בו מקיפות

(פיוט יצירות למוסר פרשת החודש)

בספר "בנין שלמה" מהגאון החסיד רבה של טורקא שבגליציה, רבי שלמה לאנגרמאן זצ"ל, כותב בזה"ל: ר"ח ניסן תרי"ח, שמעתי מפ"ק [מרו"א אדמוה"י מסאדיגורה ז"ע] זצ"ל, שאמר דאיתא בספה"ק בשם הבעש"ט זצוק"ל שמה שאמרו חז"ל (ר"ה ב) ראש-חודש ניסן

סגולות מלכים

ילקוט סגולות לימי השנה מצוקט מפי גאונים קדמונים ומקורות נאמנים

מתוך מפעל "סגולות מלכים" (בכת"י) הלא המה סגולות אשר יסודתם בהררי קודש, והוא כשולחן הערוך לסגולות מסודר לפי ימי וחודשי השנה דבר יום ביומו

מאוצרות הרב **אברהם יעקב סלמון** שליט"א רב קהל שטפנשט

סגולת 'מלחים' - על סגולת המלח וסגוליותו

על פי הפסוק - וכל קרבן מנחתך במלח תמלח, ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך, על כל קרבנך תקריב מלח. (ויקרא פרק ב', יג)

ומענין לענין נביא בזאת עוד הנהגת המקובלים להמשכת השפע על שולחן מלכים בעת האכילה [ואולי גם שלא בשעת האכילה]. בטעמי המצוות למהרה"ו (פרשת עקב) כתב: גם אוזב על השולחן מכריח כל מיני מזיקין וזאת הקליפה בכללם, שכן אוזב גימטריה י"ו, כנגד י"ה שזכרם זה פעמים. ובמחברת הקודש למהרה"ו זיע"א כתב: גם האוזב טוב להניח על השולחן מפני שהוא מכריח כל מיני מזיקין ובפרט זאת הקליפה שכן אוזב גימטריה י"ה עה"כ.

מלח ברית - שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח במלח וניסוך המים בחג. **ברית מלח עולם היא לפני ה' ולך ולזרעך אתך.** (במדבר, קורח, יח, ט). רש"י: ברית מלח: ברית מלח עולם - כרת ברית עם אהרן בדבר הבריא ומתקיים ומבריא את אחרים, ברית מלח - כברית הכרותה למלח שאינו מסריח לעולם. (רש"י במדבר שם)

טעם מליחת הקרבנות - ברית המלח

ולא תשבית מלח ברית אלהיך שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית, שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח במלח וניסוך המים בחג לשון רש"י,

ומדרש חכמים הוא, ור"א אמר על דרך הפשט, הכנסתך בברית והשבעתך שלא תקריב תפל ולא יאכל כי הוא דרך בזיון ובעבור שהוא ברית בקרבנות, יעשה הכתוב זאת הברית אב לכל הבריות, ויאמר במתנות כהונה (במדבר יח ט) ובמלכות דוד (דהי"ב ג ה) ברית מלח, כי הוא קיים כברית המלח בקרבנות. אבל ר' אברהם פירש שם ברית כרותה, מגורת ארץ מלחה (ירמיה יז ו), ומקום המלח נכרת - ואין טעם לדבריו ומפני שאמר בכאן ברית אלהיך, ולא אמר ברית ה' כלשון הפרשה וכדרך כל הקרבנות, או שיאמר ברית ה' אלהיך, אני סובר בו ענין, שהמלח מים, ובכח השמש הבא בהם יעשה מלח, והמים בתולדותם ירוו הארץ ויולידו ויצמיחו, ואחרי היותם מלח יכריתו כל מקום וישרפו, לא תזרע ולא תצמיח והנה הברית כלולה מכל המדות, והמים והאש באים בה, ועדיה תאתה ובאה הממשלה הראשונה ממלכת השם, כמלח שיתן טעם בכל המאכלים ותקיים ותכריח במליחותה, והנה המלח כברית, ולכן אמר הכתוב (דהי"ב ג ה) הלא לכם לדעת כי ה' אלהי ישראל נתן ממלכה לדוד על ישראל לעולם לו ולבניו ברית מלח עולם, כי הוא גם כן מדתו של דוד. (רמב"ן)

המלח על שולחנו - מתקן הנפש

כתב בסידור הרש"ש ז"ע (סידור היר"א ח"ב דף 265) וז"ל: ויזהר מאד שיהיה מצוי על שולחנו מלח לתקן נפשו ובפרט אם שורשו מיצירה.

לחם ומלח - להמתיק החסדים והגבורות

כתב הרב בשער המצוות (פרשת עקב) וז"ל: כונות הבציעה והמלח, אחר שתבצע הלחם צריך לטבל פרוסת המוציא במלח, ותכוין כי לחם ומלח אותיות שוות, אבל השינוי הנמצא בהם, כי הלחם רומז אל ג' היות שהם גימטריה לחם והוא סוד ג' חסדים שביסוד הנוודעים, ומלח הוא ג' היות של הגבורות שביסוד הנמתקות כנוודע. ותכוין למתק הג' גבורות ע"י החסדים על ידי טיבול זה, כי כל מלח הוא קצת מרירות ודין. (שער המצוות למהרה"ו)

מלח מועיל לשינים

פלפל לריח הפה, גלגל מלח לדורשיני (לחולי השינים, רש"י). (שבת סה. וברש"י שם)

ברית מלח מגן מקיטרוג

רבי מנחם היה מדקדק מאד להביא מלח על השלחן, כדאיתא במדרש, כשישראל יושבין על השלחן וממתניין זה את זה עד שיטלו ידיהם, והן בלא מצות, השטן מקטרג עליהם, וברית מלח מגין עליהם. (תוספות ברכות דף מ, א)

שלחן נקרא מזבח ולכן מביאים מלח לשולחן

ולא יבצע עד שיביאו לפניו מלח או לפתן וכו'. בפרק כיצד מברכין (ברכות מ). אמר רבא בר שמואל משום רבי חייה אין הבוצע רשאי לבצוע עד שיביאו מלח או לפתן לפני כל אחד ואחד, רבה בר שמואל איקלע לבי

במלח ענין אחר רומז, כי המלח מקיים כל דבר ומציל על ההפסד והרקבון, וכן במעשה הקרבן ינצל האדם מן ההפסד, ותשמר נפשו ותשאר קיימת לעד. (ספר החינוך - מצוה קט)

המלח בקרבנות - בשכר שטרחו לכבוד השי"ת

בספר מעם לועז מפרש על הפסוק בפרשתן בויקרא: לפני בריאת העולם היה כל העולם מים, וביום השני ציווה הקב"ה שיהיה רקיע ויבדלו המים, חלק מעל לרקיע וחלק מתחת לרקיע. התחילו המים התחתונים לבכות ואמרו: 'אוי לנו שלא זכינו להישאר למעלה מן הרקיע, על יד בוראנו', והעזו התהומות ובקשו לעלות מעלה. גער בהם הקב"ה שלא יזונו ממקומם, ואמר להם: מאחר שהעזתם וטרחתם להיות למעלה למען כבודי, אתן לכם שכר: שמים העליונים לא יהיו רשאים לומר שירה לפניכם. ועוד שכר אתן לכם שכל קרבן יהיה בו מלח, ובכך תהיה המצווה שלכם, שהמלח בא מן הים. (מעם לועז ויקרא פ"ב פ"ג עמ' לג)

אחר כל אכילתך אכול מלח

אמר רבא בר שמואל משמיה דרבי חייה אחר כל אכילתך אכול מלח ואחר כל שתייתך שתה מים ואי אתה נזוק, תניא נמי הכי אחר כל אכילתך אכול מלח ואחר כל שתייתך שתה מים ואי אתה נזוק, תניא אידך אכל כל מאכל ולא אכל מלח שתה כל משקין ולא שתה מים ביום ידאג מן ריח הפה ובלילה ידאג מפני אסכרה. (מסכת ברכות דף מ, ב)

סעודה שאין בה מלח

אמר רב כל סעודה שאין בה מלח אינה סעודה. (מסכת ברכות דף מ, ד)

מלח על שולחנו תמיד

האריז"ל הזהיר את תלמידו המהרה"ו שיתן מלח על השולחן. וז"ל גם ציווני שאזהר מכמה דברים אלו וכו' מלח להיות על השולחן. [לכאורה משמע מלשוננו דגם שלא בעת הסעודה]. (שער הגלגלים הקדמה ל"ט)

המלח - סימן לידע אם ירפא

לדעת אם החולה יחיה מחוליו או לא, יקח מלח דק דק, ויתן ביד ימין של החולה, אם יהיה לח יחיה החולה, ואם לאו צריך רחמי שמים.

(דבק מאח מערכת ח' אות ל"ח)

סיפור

באר היצונות

מי שאמר לחומץ שימתיק...

יעקב היה בעליו של בית מסחר ליצור "חומץ" לצרכים ביתיים ותעשייתיים, תמיד הודה לה' על פרנסתו שמצויה לו בשפע, ביום מן הימים צרה עינו של הפריץ המקומי בהצלחתו של היהודי והא החליט להסיג את גבולו ופתח גם הוא בית מסחר לחומץ ומטרתו ברורה להתחרות ביהודי. יעקב הרגיש מיד בירידת הכנסותיו לאחר שהקונים הגויים הקבועים הדירו רגליהם מבית מסחרו, ותוך זמן קצר עמד בפני פשיטת רגל, הפריץ שציפה לכך שלח אליו שליחים לשכנעו למכור לו את העסק במחיר זעום ובכך למוטט אותו סופית, יעקב כמעט ולא התפתה להסכים, בידעו כי איננו יכול להתחרות עם הפריץ, אך ברגע האחרון החליט לנסוע אל הרבי בשטפנשט שם שח בפני הצדיק את צרתו, ובקש לקבל עצה וברכה האם למכור את העסק לפריץ? אולם להפתעתו ענה לו הרבי: "אל דאגה, המשך להתעסק במסחרך כמקודם. החומץ שלך יהיה חמוץ, והחומץ של הפריץ יהיה מתוק." יעקב נשאר נבוך, האם הרבי לא הבין את השאלה? הרי באתי לרבי בשאלה האם למכור את בית החרושת לפריץ? מה יועיל לו מצבו של החומץ של הגוי, הוא ניסה לחזור על השאלה ביתר ביאור, אך הרבי חזר על מענהו הקודם:

"שהחומץ של הפריץ יהיה מתוק..."

יעקב שחונן על אמונת צדיקים הבין כי ישועת ה' כהרף עין, חזר לביתו ברכבת, והנה כאשר דרכה רגלו על רציף תחנת הרכבת באזור מגוריו צפתה לו הפתעה: אחד מהגויים מגדולי לקוחותיו בעבר ניגש אליו וביקש לחזור ולהזמין מהחומץ שביצורו כמאז ומתמיד.

"מה קרה" התפלא יעקב הרי מזה תקופה ארוכה שהפסקת לקנות אצלי ועברת לקנות אצל מתחרי הפריץ? "

"אה" הניע הגוי ידו בתנועת זלוזל "אינך יודע, החומץ של הפריץ לא שווה כלום! הוא מתוק מדי ואי אפשר להשתמש בו. החומץ שלך מעולה!" תוך זמן קצר נהפך הגלגל וכל הלקוחות חזרו לבית מסחרו של יעקב, וברבות הימים נאלץ הפריץ לסגור את בית מסחרו בבושת פנים, ויעקב הצליח ושב למעמדו כמאז ומקדם.

(מסיפור מן ההגדה"ש מוהר"ש טוביאס זצוק"ל אבד"ק פיאטרא ניאמץ)

להחזיק מלח בעת ספירת העומר

מסוגל נגד עין הרע

בספר קונטרס היחיאלי (לרבי יצחק אלפיי מירושלים) איתא סגולה לשמירה רבה נגד עין הרע:

סגולה וסוד גדול בלילה א' של ספירת העומר, ליקח בידו מעט מלח ויקרא עליו מזמורים אלו:

קכ"ב: שיר המעלות לדוד שמחתי באומרים לי בית ה' נלך וגו', קל"א: שיר המעלות לדוד, ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני וגו'

ואחר כך יקרא פרשת העומר כסידרה ויאמר הכתוב לפניך:

וידבר ה' אל משה לאומר: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצרכם אל - הכן: והניף את העומר לפני ה' לרצונכם ממחרת השבת יניפנו הכן: יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלוקי אבותינו, בזכות ספירת העומר אשר ציותנו בתורתך ובזכות שמותיך הקדושים והטהורים היוצאים המזמורים האלו, היוצאים מראשי תיבות וסופי תיבות של הפסוקים הקדושים והטהורים אברהם יצחק ויעקב, שיהיה זה המלח לי לשמי פב"פ, או לשם מי שארצה ולכל מי שישא המלח הזה עליו, יהיה לו למגן וצינה מדבר, ממוגפה, מעין דבר רע, אמן כן יהי רצון.

ואח"כ: ייתן המלח בידו, ויספור עומר וכן יעשה בכל ימי הספירה ויזהר שלא ישם המלח על הארץ ושיהיה בידו בשעת הברכה, ואח"כ, יהיה זה מסוגל הרבה לעין הרע ויועיל כמו קמיע מומחה ופקיע". ע"כ.

(קונטרס היחיאלי עמוד מ"ו)

עוד בענין מלח של ספירת העומר

מנהג אצל יהודי צפון אפריקה שבלייל שני של פסח, שהוא ליל ראשון של ספירת העומר, שמש בית הכנסת מחלק לכל המתפללים חבילות קטנות ובהן מלח, וכל אחד שומר את החבילו בכיסו וזה שימש להם נגד הרבה מחלות, ובעיקר נגד עין הרע.

נגד עין הרע

ביטול עין הרע לפי מנהג יהודי דבדו, מתבצע כך, אדם החושש מעין הרע, חימם מחבת, שם גרגירי מלח, והיה מביט בשעם חימום הגרגירים ואמר פסוקים שהם סגולה נגד עין הרע, כמו פסוק בן פורת יוסף בן פורת עלי עין.

(קהילת דבדו, עמ' 79)

בכניסה לבית חדש

העוקרין דירתו וקובעין דירתו במקום אחר נותנין בתחילה בדירה החדשה צלוחית של מלח, וטעם המנהג ע"פ מה דאיתא באבות דר' נתן (פ"כ ד"ה רבי חנניה) בחוסר כל בלא חומץ בלא מלח, זו היא קללה שמקללין בני אדם לא יהיה לך חומץ ומלח בתוך ביתך, הרי דקללה היא בית בלי מלח, לכן מביאין תיכף בביתן לבית להביא ברכה לתוך ביתך, ומנהג יפה מאוד. (סגולות ישראל, סגולות מלאכים אות יג)

ריש גלותא אפיקו ליה ריפתא ובצע להדיא אמרו ליה הדר מר משמעתיה, אמר להו לית דין צריך בשש, ופירש רש"י ובצע לה להדיא, כלומר מיד ולא המתין למלח ולפתן. בשש עיכוב כמו בושש רכבו (שופטים ה כח) כלומר פת נקיה היא זו, ואין צריכה לפתן. וכתבו התוספות (ד"ה הבא) ואין אנו רגילין להביא על השלחן לא מלח ולא לפתן משום דפת שלנו חשוב, והרי הוא כי הא דאמרינן בסמוך לית דין צריך בשש, מיהו רבינו מנחם היה מדקדק מאד להביא מלח על השלחן כדאיתא במדרש כשישראל יושבים על השלחן וממתנין זה את זה עד שיטלו ידיהם והם בלא מצות, השטן מקטרג עליהם, וברית מלח מגין עליהם, ובשבלי הלקט (סי' קמא) כתוב מה שנהגו לבצוע על המלח פירשו הגאונים לפי שהשלחן נקרא מזבח וכתוב במזבח (ויקרא ב יג) על כל קרבנך תקריב מלח.

(בית יוסף על או"ח סימן קסז)

אכילת מלח לאחר הסעודה

ת"ר (ברכות מ). אכל כל מאכל ולא אכל מלח, שתה כל משקה ולא שתה מים, ביום ידאג מפני ריח הפה, ובלילה מפני ריח הפה, ומפני אסכרא (פירוש חולי חונק), וכתבו רבוותא ז"ל כיון דאי לא אכל ולא שתי הוי סכנה אין צריך לברך מידי דהוה אשותה משקה לרפואה שאין צריך לברך (סי' רד ס"ז). והאוכל מלח אחר אכילתו לא יאכל בגודל (גודל הוא האצבע הגס. אצבע הוא קרוב לגס. אמה הארוך. קמיצה הוא הסמוך לקטן. זרת הוא הקטן) ולא באצבע דקשה לשר"ר (לשם רע), אלא באמה ובקמיצה, והשתא לא נוהג עלמא במלח, משום מלח סדומית עכ"ל שבלי הלקט (סי' קמט).

(בית יוסף על או"ח סימן קעט)

מאכלים השייכים להשלחן צריכים מלח

בשם הרב, כתוב על כל קרבנך תקריב מלח, והשלחן הוא במקום מזבח, לכן כל המאכלים השייכים להשלחן צריכים מלח כגון בשר וכל דבר שאין דרך לאוכלו באמצע יום בלי פת, משא"כ דברים שאין שייכים לסעודה אין צריכים מלח. עוד אמר הוא נ"י ולא ידעתי אם בשם הרב, דאיתא במג"א בנטילת ידים שחרית, שהוא במקום קידוש ידים של הכהנים קודם העבודה עיי"ש, וכן הנט"י קודם הסעודה הוא ג"כ על דרך שנזכר שהשלחן במקום מזבח, וכתוב או בגשתם אל המזבח ורחצו וגו'.

(אמרי פנחס - שער ז - ענינים שונים אות קט)

מלח נגד עין הרע

בשם הרב כל מלח יש בו מלח סדומית שמסמא את העיניים, לכן ציוה לתלות מלח בשביל עין הרע.

(ספר אמרי פנחס - שער ח - לקוטים אות יז)

מלח - להצלחה במשפט

למאן דאית לי דינא בהדי חבריה ובעי לנצוח בדין יעשה סגולה זאת, יקח מעט מלח בצדקה ויאמר כשם שהמלח זה נותן טעם בפת כמו כן יערבו דברי בפני ב"ד, ויקח המלח ויתן אותו בתוך פתח ביתו ויתן לכלב לאכול, ויצליח.

(מילט נששו סימן כט אות ד)

מצבות מספרות

מאוצרותיו של הרב אברהם יעקב סלמון שליט"א
רב קהל שטפנשט

שנה להסתלקותו

אהל קברו של הרה"ק
מסקווירא בארה"ב,
מימין אהל הרבנית ע"ה

חכמי
רומניה

הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זצ"ל נסתלק ב' ניסן - תשכ"ח - תשע"ח * ומנו"כ בסקווירא ניו יורק - יובל להסתלקותו

קצר לאחר מכן נלקח כחתן לבת ש"ב הרה"ק ר' פנחס מאוסטילא בנו של הרה"ק רבי מרדכי מראחמיסטריווקא וחתנו של הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא. מקובל במשפחת צאצאיו של הרה"ק רבה של קלישקוביץ רבי נחום יאסער מגדולי חסידי שטפנשט כי זקנם רבי נחום היה שושבינו של הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא בעת הכנסו לחופה. (מפי נכדו ראש ישיבת בית שמעיה הגאון רבי יודל בויאר שליט"א). וי"א שאחיו הוא זה שהובילו אל תחת החופה. דרכו בקודש היתה להקפיד מאד על מנהגי בית אבותיו ולא זו מהם אפילו זיו כל שהיא, ועל כך מסופר כי בחתונתו שהתקיימה בבעלזא כיבדו אותו לדרוש כמנהג המקום, אולם הוא עמד בתוקף וסרב לדרוש משום שכן נהגו אבותיו. נענה סב הכלה הרה"ק מבעלזא ואמר לו: אם לא אמרת דרשה לא מגיע לך דורון דרשה! ענה החתן ואמר: כל הטעם שנותנים 'דורון-דרשה' הוא כי מפסיקים את החתן באמצע הדרשה ועל החלק שאינו אומר מגיע לו 'מתנה', אם כן, זה שאינו אומר דרשה כלל בודאי ובודאי מגיע לו מתנה...

נחון בכל מידה נכונה

לאחר נישואיו ישב על התורה ועל העבודה בצילו של זקנו הגדול בבעלזא, כשהוא מסגל לעצמו דרכי העבודה והתעלות מבית חתנו- זקנו בנוסף למה שראה בבית אבותיו הק', וכך השתית את מסכת חייו רצופה בדבקות עילאית ובהתקשרות תמימה ובהקפדה מופלגת שלא לזוז כקוצו של יו"ד ממנהגי בית אבות. בהמשך שנותיו פקע שמו כעובד ה' נשגב, ובנוסף למידתו המופלגת באהבת כל אדם מישראל, על לשונו היו שגורים דברי הנביא (ישעיהו ס נא) ועמך כולם צדיקים, וכפי שביטא זאת בלשונו הקדוש של הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק כי השפל והגרוע בישראל הוא יותר טוב מטובים שבאומות. לאחר שחונתו עזב את הרבנות באוסטיליה הוצע לו לקבל על עצמו את המשרה אולם הוא דחה זאת בכל תוקף מכמה וכמה טעמים ואחד מהנימוקים היה, דהנה במסכת אבות שנינו "וכשיהיו בעלי הדין עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים" ואילו אני איני מסוגל להתייחס ליהודי כאל רשע, אפילו

תמונה נדירה מהרה"ק מסקווירא זצ"ל
בעיר הנופש דורנא ווטרא רומניה

הצדיקים ביניהם נמנו הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא, הרה"ק מריבניץ, הרה"ק מסקולען ז"ע, באותן ימים אף התקרב להרה"ק רבי דוד מסקווירא [אביו של הרה"ק ר"י] שהיה מטיל עליו שליחויות שונות.

בית נאמן

לדאבון לבו התייתם מאיו הק' כבר בימי בחרותו וזמן

זכות גדולה היתה לה ליהדות רומניה בימי חושך ואפילה, שהקב"ה השאיר בה את שומרי משמרת הקודש השרידיים אשר ה' קורא, והם שימשו כקברניטי הספינה הגדולה אשר נחשולי גלים אדירים אימו עליה להשקיעה למצולות, וברוך הוא וברוך שמו שמסר עולמו לשומרים. אחד, יחיד ומיוחד שבלט מבין אלו, היה כ"ק מרן האדמו"ר הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זצוק"ל, אשר הנהיג את עדתו והאציל מהודו על כלל בני היהדות הנאמנה במדינת רומניה וסביבותיה. עם יושבו על כסא האדמו"רות מירושת אבותיו מבית סקווירא ולמעלה בקודש רבוה"ק בית טשרנוביל ז"ע, וותיקי החסידים שהסתופפו בצילו ונהנו לאורו, מצאו אצלו את כל אשר אותה נפשם וצעדו בבטחה לאורו המאיר בעליה בסולם העולה בית ה'. וותיקי החסידים שהסתופפו בצילו ונהנו לאורו, מצאו אצלו את אשר אותה נפשם וצעדו בבטחה לאורו המאיר בעליה בסולם העולה בית ה'.

זריחת שמשו

הרבי הק' מסקווירא ז"ע נולד ביום ט"ו תמוז תרנ"ט, לאביו הרה"ק רבי דוד מסקווירא ז"ע ולאמו הצדקנית מרת צפורה בת הרה"ק רבי אליקום ספרד מאוסטראה, שהיה נכד רב יב"י מאוסטראה. הכנסתו לברית התקיימה ביום כ"ב תמוז ערב יומא דהילולא של זקנו הרה"ק רבי יעקב יוסף מאוסטראה, ושמו בישראל אכן נקרא יעקב יוסף.

בוצין מקטפיה ידע

כבר בימי צעירותו נודע לשם ולתהילה כעובד ה' בסילודין מתוך התעלות ויגיעה מופלגת עלה ונתעלה בעילוי אחר עילוי בקדושה של מעלה. את ימי נעוריו עשה בסקווירא בצילו של אביו הגדול, וגולה אחר גולה וגולה עם אביו שברח לקייב, ולבסוף משפחתו חזרה לסקווירא, אך כעבור איזה זמן קבע משכנו בקעשינב שבסברביה - רומניה, ומשם החל לנהל את חצרו באותה העת בקעשינב יחד עם אחיו הרה"ק ר' איציקל קעשינבער ז"ע שהיתה היתה למרכז רוחני חשוב לחשובי הבחורים החסידיים שברומניה-ברסביה, וסיפר גהה"ח ר' משה בטלן זצ"ל כי זכה להיות מתלמידי ישיבת קעשינב באותה תקופה, ואף זכה ללמוד בחברותא עם גדולי חשובי תלמידי הישיבה מי שלימים הוכרו כגדולי

באר בשדה - שטפנשט

לרגע אחד. לימים כשדבר הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זצוק"ל על אופיו של רבינו וסרובו לקבל עול הרבנות התבטא בלשון קדשו ואמר: "ער איז א גרויסער ערליכער איד", ראינו את גודל הערליכייט שלו. וגם בהזדמנויות שונות כשיצא לו לדבר על כך היה מפליג מאד בשבח רבינו שכל מעשיו לשם-שמים, ודחה אפילו משרה כה רמה ונישאת - ובלבד שלא לשנות ממנהג אבותיו הק'.

קאלאראש - קול רעש גדול

לאחר ששהה כמה שנים בגליציה ובגלל היותו אזרח רומני הוכרח לחזור להתגורר בקרב בני משפחתו בקעשינוב ברומניה, עם חזרתו לרומניה התאספו סביבו המוני חסידי בית סקווירא ושראו כלי מוכשר לקבל הנהגת בית אבותיו והכתירוהו אלוף לראשם, כעבור תקופה קצרה קבע חצרו בעיירה קאלאראש - עיר קטנה במחוז אורהיוב, כחמשים ק"מ מעיר קעשינוב. (במפקד אוכלוסין שנערך בה בשנת תר"צ, היה מספר יהודי העיר קאלאראש 3,662 נפש, שבעים ושה אחוז מכלל האוכלוסיה המקומית) - שמענו יצא בכל קצו הארץ, כאיש קדוש עובד ה' בחיל ובסילודין, וכסתו היתה מוטלת בין גדולי וצדיקי הדור שראו איש אשר רוח בו. מסופר כי פ"א השתתף רבינו בחופה בה נכח הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זצוק"ל - שחיב את רבינו ברוב הערצה וחיבת קודש עילאית. והנה בעת שקראו לכבד את רבינו, הכריזו אשר ה"קאלאראשער רבי" יעלה להתכבד. ונעה הרה"ק מראצפערט בחיבה ובצחות: "קאלאראש? מאי כל הרעש?" ונעה אחד מחשובי הרבנים באזניו: "קול רעש גדול". לאמור: כבר פקע שמו של האברך הקדוש הזה בקול רעש גדול על פני כל הארץ.

במקום קאלאראש עם רבינו הק' משטפנשט פ"א כשחלף הרה"ק מסקווירא דרך העיר יאס. פגש בו את הגה"ק רבי נחום יאסער מגדולי חסידי ומקורבי רבינו הק' רבי אברהם מתתיהו משטפנשט זצוק"ל והמליץ לו להכיר את רבינו והראוהו את בית מדרשו של הרה"ק ביאס, היה זה בחודש כסלו והרה"ק משטפנשט שהה אז בבית מדרשו ועמד אז להתפלל שחרית. לאחר התפלה נכנס הרבי מסקווירא אל הרה"ק משטפנשט ושוחחו ביניהם, בתוך שיחתם סיפר הרה"ק משטפנשט לרבי מסקווירא שהכיר עוד את זקנו האדמו"ר הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זצוק"ל, ועוד אחדים מהאחים הק' בני המגיד מטשערנאביל זצוק"ל. מאז התעצמה הערכת הצדיקים זה לזה. לעומתו הביע הרבי מסקווירא קורת רוח על שזכה להכיר מקרוב נכד ממש של קדוש ישראל מרוז"ן זצוק"ל (מפי כ"ק האדמו"ר מראמסטרייזוקא ב"פ שליט"א). בהגיע הרבי מסקווירא פעם נוספת לביקור אצל רבינו והרה"ק משטפנשט היה זה בשעה שחיכו המונים אחורי דלתו בהיותו ידוע כפועל ישועות בקרב הארץ - הוציא הרה"ק משטפנשט מעליו את הקהל ונתייחד עמו במתק שיח אשר מי ידע רז סודו. בסיימם את שיחתם קם הרה"ק כמעט מקומו, על אף היותו זקן מופלג, ולהשתאות הכל ליונה את רבינו, שהיה אז צעיר לימים, כעם בשעת מעשה - עם אחיו הרה"ח ר' שרגא פיינושי, משמש בקודש בבית הרה"ק משטפנשט).

הנהגות וישועות הצדיק

כל המחובר לטהור טהור, נציין כאן התייחסויות שונות של כ"ק מרן אדמו"ר מסקווירא שליט"א לתולדות וסיפורי קודש מהרה"ק הצדיק משטפנשט זי"ע (נתפרסם: 'בחצר הקודש' - מסעי תשס"ח, לקראת שבת' - סקווירא תשל"ג, גיליון 'בית שטפנשט' - תמוז תשס"ט מספר 21): תוכן דברי קודש שנשמעו בקודש בחדר כ"ק מרן אדמו"ר מסקווירא שליט"א ביומא דהילולא רבא דמרגא האדמו"ר הצדיק משטפנשט זי"ע כ"א תמוז תשס"ח. מתוכן שיחת כ"ק האדמו"ר מסקווירא, בביקור הגאון רבי אברהם יונה שוורץ אבד"ק "קהל חסידים" בוינה, ליל חמישי, כ"א תמוז פר' מטות

הציע שהוא יכול לבוא להתגורר ביאס, כי השטפנשטר נפטר, ולא היה שום רבי באיזור, [הודו רומניה היו צריכים שהיה להם רב] ולכן כדאי שהוא יבא ליאס, והוא יהיה הרבי ביאס. הרבנית חשבה שהוא מבקש להיפטר ממנה, שהרי לא יתכן שיהיה רב שירצה להכניס לעצמו רבי למקום מגוריו מה שיריד מהמשרה שלו, וענה לה אבי שאין להם ממה לפחד והוא בעצמו יאסוף בשבילו כסף ויארגן להם דירה, ואכן הוא כך עשה ועבד וארגן דירה ובית מדרש, ולמעשה בזכות בואו של הרבי מסקווירא להתישב ביאס הוא ניצל, כי בקלאראש הרגו את כולם ואף אחד לא נשאר בחיים.

בספר הזיכרון לעיר קאלאראש מוסיפים עוד שהגנדים למשפחת טרוקר הם אלה שדאגו עבור הרה"ק מסקווירא להעתיק את משכנו לעיר הגדולה לאלוקים יאס, אודות השתקעותו של רבינו ביאס מופיע בספר "בקדושה של מעלה": עם קביעת מקום מגוריו ביאס, הלכה ונתגבשה סביב רבינו קבוצה נכבדת של חסידים, סולת מעולה של בני עליה שנקלטו אליו אחד לאחד ומצאו בו את אשר איוותה נפשם. לעומת שנות מגוריו רבינו בקאלאראש, שהיתה עיר קטנה, התרחבו ביאס הגדולה הכמות והאיכות של קהל הבאים בהתקבץ עתה סביב רבינו חסידים עתיקי דעה, "אלטע חסידישע אידן", מבני היכלן של חצרות החסידות באותו דור.

מצבת קבורת הרה"ק מסקווירא זצ"ל בניו יורק

חסידי ש"ס

חלק מובחר בתוכם היו מחסידי צדיקי רוז"ן. רבים מהם הסתופפו בעבר בצל קדשו של הרה"ק רבי אברהם מתתיהו משטפנשט זצוק"ל, ונותרו לאחר פטירתו כצאן ללא רועה - עתה מצאו ברבינו את בעל שיעור הקומה

שבקבלת מרותו ומצאו נוחם, בצחות לשון קרוים היו בפי כל: "ש"ס חסידים", ברמז אל נוטריקון ש"ס - ש'טפנשט, ס'קווירא. הערצת רבם משטפנשט זצוק"ל את רבינו, היתה ידועה. עוד זכור היה להם הכבוד הגדול שהנחיל לו בשעתו בשעה שביקרו. אליהם הצטרפו עוד חסידים ואנשי מעשה מבני העיר ומן העיירות אשר סביבותיה, אשר להכיר על עצמם את אדרת - הנהגת רבינו בכפיפה ואהבה רבה. ואכן רבים מחסידי שטפנשט ביאס נתקשרו בהרה"ק מסקווירא ומצאו בו ניהומים. ובפרט כפי שמסופר בפי זקני החסידים כי סדר קבלת הקהל של האדמו"ר מסקווירא, וצורת ברכותיו להשפיע ישועות לעם ישראל, היה זהה מאוד לסדר קבלת הקהל של רבינו הק' משטפנשט בעת ברכו את המשחרים לפתחו. דהיינו, כאשר היה מברך את המבקשים ברכתו היה מניח את ב' ידיו על לוח לבו הסהור ובגניחה המשברת כל לב היה מאחל מנהמת לבו "דער אייבערשטער וועט העלפן" (- הקב"ה דאי יעוה), והיו החסידים נזכרים בערגה בסדר קבלת הקהל וברכותיו של רבינו הק' משטפנשט. בין הידועים מחסידי שטפנשט שהתקשרו בהרבי הק' מסקווירא היה הגה"ח ר' משה בטלן ראה אודותיו במדורינו "מצבות מספרות"

הלוויית הרה"ק מסקווירא זצ"ל בארה"ב

בימים ההם, את הפוגרום והרציחות רח"ל, ושאדמו"ר זצ"ל היה מתענה כל ד' תמוז (יום הפוגרום בעיר יאס, בו מתו אלפים מאח"ב) והוגלו ברכבות המוות מיאס לפודולוא, ראה להלן).

בעיר יאס

לאחר שש שנים שהתגורר רבינו בקאלאראש העתיק מושבו אל העיר הגדולה יאס. היה זה תחילת שנת תרצ"ד מספר חודשים לאחר הסתלקותו לשמי רום של רבינו הק' משטפנשט זי"ע אשר השאיר את צאן מרעיתו ללא רועה נאמן. על נסיבות השתקעות של הרבי מסקווירא ביאס סיפר לנו הגה"ח רבי שמואל אשכנזי שליט"א בנו של הגה"ח רבי יואל אשכנזי נכדו של משפחת רבני יאס [באר בשדה פרישת באליון 111]: "...הכרת את האדמו"ר רבי יעקב יוסף מסקווירא, אשתו הרבנית היתה בעליועזר אייניקל, כשהתגורר בקאלאראש שהיתה עיר ענייה, היא ביקשה מאבי ע"ה שיתן לאדמו"ר לבוא לשבות בעיר יאס, ואב"י [הגה"ח רבי יואל אשכנזי זצ"ל אב"ד יאס]

באר בשדה פרישת וחי' גליון 109, ופרישת וארא גליון 111] אשר היה עורך נסיעות בתדירות לרבינו בשטפנשט, ואחרי הסתלקותו התקשר ביותר עם הרה"ק מסקווירא זצוק"ל והיה לנאמן מנתח נוחם האדמו"ר הראשון משטפנשט, ובחידא מחתא היו מציינים את ב' הילולת קדישא אלו.

חפץ מהצדיק וישועה פלאית

עובדה מעניינת מסופרת בעלון לקראת שבת - סקווירא: בימי חג הפסח נהג כ"ק אדמו"ר זצוק"ל מסקווירא ליטול ידיו לסעודה מכלי נחושת, [וכן נהג להתבלי"ח כ"ק אדמו"ר שליט"א]. כלי זה קיבל מרן ז"ל מהרה"ח ר' משה גבאי ז"ל [הרה"ח ר' משה יוסף זצ"ל שהיה מגדולי החסידים בשטפנשט ולאחר

הרה"ק מסקווירא משתף בהלוויות השניה של רבינו הק' מרן האדמו"ר הרה"ק רבי מנחם נחום משטפנשט.

בימי מלחמת העולם השניה, הוציאו השלטונות הרומנים הוראה לפנות ולהרוס את בית העלמין היהודי העתיק במקום בשכונת טאטארש ברחוב צ'ויק, משום שרצו לבנות במקום לצורכייהם. בעיצומה של המלחמה, לא ניתן היה, כמובן, לעשות מאומה לביטול רוע הגזירה, ואך בקושי עלה בידי יהודי העיר להשיג רשיון, להעביר את הקברים מבית העלמין העתיק לבית העלמין החדש. בין הקברים שנצלו על ידי כך, היה גם קברו של רבינו הרה"ק משטפנשט.

פינוי בית-העלמין התבצע בתנאי מלחמה וכיבוש, יהודי העיר גוייסו לביצוע המלאכה כמו לעבודת כפייה, כמיטב המסורת הגרמנית. ביום הפינוי, נהרו העגלות הלוח-ושוב, מבית-העלמין העתיק לבית-העלמין החדש, כשהן טעונות בארונות הקבורה שהוצאו מן הקברים, וחוזר כשהן ריקות, וחוזר חלילה, סיפר הגה"ח ר' נפתלי כהן בן רבי משה זצ"ל מחסידי שטפנשט ורב דביוולאר "כל היום הועברו "שליטען" - מזחלות, ואליהם היו קשורים ארונות הנפטרים.

על מה שאירע באותו היום בו הועבר ארונו של רבינו האדמו"ר ז' משטפנשט, למקום מנוחתו החדש בביה"ח בפאקוורא, זכינו לשמוע מפ"ק של כ"ק אדמו"ר שליט"א מסקווירא ביום כ"ב שבט תשע"א בעת שבקרנו במעונו בעי"ת סקווירא שבני יארק והתקבלנו אצלו לשיחת קודש וכך סיפר לנו מרן האדמו"ר שליט"א:

אבי זצ"ל נוכח בהלוויות של האדמו"ר הראשון משטפנשט, שנערכה בזמן המלחמה, בעיר יאס. וגופא דעובדא הכי הוי: בעת שהרשעים הגויים הרומנים גזרו לפנות הקברים שבבית החיים הישן לבית העלמין החדש שהוקצה עבורם, הם עצמם חששו לעשות זאת במו-ידיהם, וציוו על היהודים שיבצעו את העבודה של פינוי ארונות הקבורה. הגבאי של אבי זצ"ל, היה הרה"ח ר' שמואל וסרמן, ואבי האדמו"ר זצ"ל ביקשו שיודיעו מתי עובר הארון של השטפנשט, כדי שיוכל להשתתף. משום איזו סיבה הגבאי טעה והודיע שעת עובר הארון של הרבי משטפנשט, אולם אבי זצ"ל הרגיש שאין זה השטפנשט, והכל התפלאו על רוח הקודש הגלויה של אבי. ואז סיפר אבי זצ"ל לנוכחים את המעשה האב שאירע אצל זקני, שמסר נפשו למען חסידי. מעשה שהיה כך היה, השלטונות הרוסיים ברוב שרעותם נהגו להוציא את צעדיהם של צדיקי בית טשרנוביל והגבילו את תנועתם ברחבי המדינה.

אולם זקני הרה"ק רבי יצחק התעלם פעם מן האיסור שחוטל עליו להכנס למחוז מסויים ונסע לבקר שם את חסידיו. תוך כדי שהותו במקום נודע הדבר לרשויות והם שלחו אליו צו כי עליו להופיע מיד בתחנת המשטרה המקומית לחקירה. נחרדו החסידים, ומיהרו למלט את הרבי למקום מבטחים, ובמקומו שלחו לתחנת המשטרה את החסידים, בתקווה כי איש מן השוטרים אינו מכיר את הרבי באופן אישי. החסיד חש שטרימל לראשו, נטל בידו מקל בעל גולת כסף, הלך לתחנת המשטרה והציג עצמו כ'הרבי מסקווירא' הקצין התורן פרץ בצחוק רועם ואמר: 'לא, אתה אינך הרבי'. 'זאת מנין לך' היתמם החסיד ושאל.

'הרבי אינו בא בגופו' - השיב השוטר בידענות, 'עם הרבי באים כל החסידים'. אף כאן, סיים אבי זצ"ל את דברו, הבנתי מיד כי אין זה ארונו של הרבי, שהרי עם הרבי הולכים כל החסידים. ואכן, כאשר עבר ארונו של הרה"ק רבי מנחם משטפנשט בהמשך היום, התברר כמה צדק אבי. קהל גדול מהחסידים התאסף, חרף שעת חירום הקשה, וליווה את ארונו בכבוד גדול לבית העלמין החדש.

הסתלקות הצדיק דבק באדמו"ר מסקווירא והמהר"א פבלעזא זי"ע"א) והוא מחפציו של הרה"ק משטפנשט זי"ע"א. וגופא דעובדא הכי הוי: בעיר שטפנשט התגורר יהודי בשם ר' הערשל וועקסלין שהיה מתחילה לץ גדול. ובשנה אחת בליל שמחת תורה בלכתו ברחובות העיר אמר לגוי אחד שהלך עמו, אתה תתכה בחוץ ואני אכנס בפנים לבית מדרשו של הרבי משטפנשט ואביא ליצנות חדשה. כניסתו לבית המדרש, היה אז באמצע עריכת השולחן והתיישב על כסא, אך תוך זמן קצר נעשה משותק כולו ולא יכל לזוז ממקומו. הלה הבין מפני מה נענש בעונש גדול כזה ובלית ברירה קיבל על עצמו לשנות חייו ולשוב בתשובה שלמה. בחושוב הרהורי תשובה אלו התרפא וניגש לרבי וביקש ממנו תיקון תשובה. הרה"ק משטפנשט ציווה שישונו בכל שני וחמישי במשך עשר שנים ושילך לטבול בכל יום במקווה. כמובן ציית הלה לכל מה שציווה הצדיק משטפנשט, ואכן נשתנה לגמרי ונעשה אחד מבני העלייה מחסידי הרה"ק משטפנשט. לאחר הסתלקות הצדיק משטפנשט קיבל ר' הערשל הני"ל כמה חפצי קודש ממנו, וביניהם כלי נחושת זה, אך ר' משה גבאי ז"ל שהסתופף אף הוא בצל הקודש של הרה"ק משטפנשט והיה מיוזם עם ר' הערשיל הני"ל ביקש ממנו שיעניקו להרה"ק מסקווירא זצ"ל, וכן עשה והעניק אותו לאדמו"ר שהיה מתגורר עדיין בעיר בוקרשט בירת רומניה. לאחר השתקעו של אדמו"ר הרה"ק ז"ל בשיכון סקווירא העניק ר' פישל ריינשטיין ע"ה ל"כ"ק אדמו"ר זי"ע"א כלי של כסף, ומכיוון שהכלי נחושת היה שחור לגמרי מרב ישנותו, השתמשו בכלי נחושת רק ליצוק מים מתוכו לכלי כסף שבו נטל הרה"ק זצ"ל את ידיו. בבוא הגה"ח ר' משה להשתקע בשיכון סקווירא תמה עצמו בראותו זאת, ושאל: מן העיקר עושים טפל?

כלומר מדוע משתמשים בכלי הנחושת החשוב, רק ליצוק ממנו מים לתוך כלי הכסף, ומיניי או החליפו הדבר והשתמשו בכלי הכסף ליצוק מים לתוך כלי הנחושת, ובו נטל הרה"ק את ידיו. בראות כמה מאנ"ש עד כמה נוגע לליבו של הרה"ח ר' משה שהרה"ק ייטול ידיו בכלי זה, עבדו בבית לנקות הכלי עד שהשיבהו לקדמותו.

ובנו מן חרבות עולם מוסדי דור ידור מקומם

בשנת תש"ח לאחר עשר שנים של שהיה ביאס ובבוקרשט עזב הרבי הק' את רומניה והעתיק משבו לארה"ב, כשבארצית צעדיו כונן דרכו להקמת חצרו בויליאמסבורג אולם לאחר שראה כי ישיבת כרכין קשה היא, שם נמנית פניו למצוא לה פינה שקטה בה יוכלו להקים דורות ישרים למען כבוד שמו ית', ואכן זכה אשר חפץ ה' בידו הצליח למעלה מהמשוער וביגיעה רבה הקים את העיירה סקוויר-הטון ושם נטע אהלו וקומם מחדש את חצרו הק' ברוב פאר והדר וממנה יחד ופינה לממלכת סקווירא רבתי הפארוה בכל העולם כולו המתנהלת בעוז וביד רמה על ידי בנו יחידו מלכא קדישא מרנא אורבא אדמו"ר שליט"א עד ביאת ינון.

בהאי קטירא איתקטר

בתקופה האחרונה לימי חייו נחלש הרבי הק' ולאחר שהתקדש בקדושה של מעלה נסתלק לשמי רום ביום ב' ניסן תשכ"ח כאשר חסידיו ומעריציו הרבים מבכים מרה את הסרת נור ראשם ותפארתם, בהלוויה רבת משתתפים נכרה ציונו הק' בעיירה סקווירא ושם חלקת מחוקק ספון, הציגו הק' הפך למקום תפילות וישועות עדי יקיצו וירגנו שוכני עפר בביאת גואל צדק בקרוב בימינו אמן.

פוגרום הרכבות ביאס

משך כל אותה עת, הדהדה תזמורת גרמנית עליה בכל רחבי העיר... חצר המשטרה, זו המוקפת בנינים וחומות סביבות ארבעת צדדיה, הלכה והתמלאה בקצב מהיר. בסביבות תשע בבוקר, כבר הובאו אל המקום אלפיים אנשים. ככל שהלכו השעות ונקפו לעבר שעות הצהריים, צפופה היתה הרחבה בציבור מעונה שמספרו הגיע לחמשת אלפים ומעלה. מסתבר שהיה כאן תכנון מוקדם של הצוות הגרמני והרומני. האיסוף היה מהיר ואכזר, בעיני טרף בלשו אחר כל גבר יהודי בחוצות יאס להובילו עמו. הנשים והילדים, המוכים והמעונים, נותרו ברובם בבית. הגברים הוצאו בכח, במהלך הבוקר, והובלו החוצה לכיוון הרחבה.

קבר י"ב אלף נרצחי הרכבות בבית העלמין ביאס, הקבר בצורת רכבת

פרק היסטורי מצמרר שהתחולל בשנות ראינו רעה' בעיר יאס - אחת מתחנות תולדות חייו של האי צדיק וקדוש הרה"ק מסקווירא זי"ע.

בעיצומה של מלחמת העולם השניה בשנות השואה האיומה שעברה על עמינו כאשר נערך ביאס פוגרום הרכבות הידוע לשמצה, נלכד רבינו בצ'פורני המשחיתים ורק בניסים גלויים ושמירה מלמעלה ניצל בעור שיניו והיה לפליטה להחיות עם רב. על שאירע באותו פוגרום מסופר בספר "בקדושה של מעלה" תחת הכותרת "נתנני בידי לא אוכל קום", ובו תאור מרטיט מפורט ומזעזע מהפוגרום הנורא:

השחר הפציצ, בוקרו של יום ראשון עלה על הארץ ועולמם של יהודי יאס מחשיך והולך, נצבע מזדמם הניגר בביתו מחוץ. הטיורף שזעם את הילה - הלך וגבר, קיבל פנים מרושעות משלו;

פלוגות הגרמנים וחיילות הרומנים, בסיועם הרצחני של אלפי אזרחים, החלו פוקדים בצורה מוסדרת את בתי היהודים, בית אחר בית, ככדי להוציא את הגברים החוצה. כל ביקור כזה - לווה בירייה רג, במכות ושדידות.

חצרות יאס החלו להתמלא, החל משעות הבוקר המוקדמות, באלפי גברים הצוררים ריכוז קבוצות והובילים בידים מורמות לכיוון הרחבה הענקית שבתוך בניני תחנת המשטרה המקומית. בעוד היהודים צועדים

בכאב ומרירות, יצאו אליהם שכניהם הרומנים והחלו מתעללים בהם בתאוות רצח. מידי רגעים נראה יהודי נמשך בכח מן הקבוצה, על ידי שקצים גויים שכילו בו את זעמם, עד שנפל חלל תחת כפות ידיהם, ר"ל.

חפצים כבדים הושלכו על ראשם מן הצדדים, כלי משחית נזרקו לעברם ללא הרף ופצעום אנושות, בעוד הצוררים מעלימים עין ומאיצים בצעדיהם הכושלים להתקדם במהירות לעבר רחבת המשטרה. אסור היה להם ללחוש זה לזה, צפויים היו למוות על כל זיו קל של חוסר ציות.

באר בשדה - שטפנשט

זה אחלק מאתיים פתקים הנושאים את החותם: "משוחרר". היהודים שיקבלו את הפתקים - יושררו לביתם. השאר ימתנו..."

התזמורת המרושעת המשיכה לנגן עם תום דבריו. דומיה נפחדת אפפה את הקהל. איש לא ידע איזה פח טמון בהודעת הגנרל. ממרחק נשמע כרוז רמקול המהדהד בקול בחוצות יאס: "על כל היהודים להגיע לתחנת המשטרה, לקבל אישור "משוחרר". אחרת לא יוכלו לנוע ברחובות. בואו בהמונים אל רחבת המשטרה, קבלו את הפתקים ושובו לבתיכם..." מאתיים היהודים ה'משוחררים', הילכו בחוצות והראו את פתקיהם לכל. כנראה בעקבות כך החלו שיירות ארוכות של יהודים להגיע אל המשטרה.

חבולים ומוכים עד זוב דם, הגיעו עוד יהודים ועוד, ברחובות השתולל יצר רצח. החיילים ואנשי העולם התחתון, זוהמת אנוש אכולי שנאה, ערכו שתי שורות ארוכות בקרבת הדרכים המובילות אל תחנת המשטרה. כל הבאים נאלצו לפסוע דווקא בין שתי השורות, בתוך זרועות השטן. תוך כדי הליכה, המטירו הרשעים משני הצדדים מכות וחבטות בגופם של הצועדים, נטפלים בחימה שפוכה על הדורי צורה ומתנפלים עליהם בזעם רצחני. כל עוד רוחם בם, הגיעו שרידי המכות אל תחנת המשטרה, באין כח מפני רודף.

האלפים נדחקו אל תוך הרחבה, על אף היות המקום מלא על גדותיו בלאו הכי. החלו מכניסים יהודים זה על זה, דוחקים מאות אלה על אלה, ובלבד שתכיל הרחבה המגודרת את יהודי יאס - שעשרת אלפים מהם כבר נמצאו בגיא הדמים הנפחד. לחרדת הכל נראו ברחבה גם אלה שקבלו את הפתק "משוחרר". אילצו אותם לשוב אל הרחבה. כלומר: כל אותו "שחרור" לא היה כי אם אחיזה עינים בעלמא, שקר שנועד להביא הנה את היהודים המתחבאים. אלה שקלטו את המרמה בקשו להימלט - אלא שהיה זה מאוחר מדי.

החומות סחור סחור, גם הגגות והבנינים הסמוכים לרחבת התתונה, מלאים היו מחיילי הפלוגות. אלפי סקרנים חמומי מוח ותוססי דם נקבצו ובאו לראות במו עינים בחורבנם של היהודים שנואי נפשם.

עבורם היתה זו השעה הגדולה של רומניה, לה מצפים הם שנים ארוכות. מלמעלה ניצבו ברשעות והשקיפו על הנעשה ברחבה, ההומה אלפים מישראל. החיילים שעל החומות והגגות - רחשו ככורת דבורים, המתינו לסימן המוסכם שידעו כי עוד קט יבוא ---

ממרום שלח את בעצמותי

השעון הראה על השעה 3.00 בצהריים, כאשר יצאו אל גגות בניני המשטרה הסובבים את הרחבה - קבוצות של עשרות חיילים ובידם נשק חם מוכן לפעולה. מכל חלונות הבנינים שסביב נראו דמויות של חיילים חמושים. בעוד הקהל האדיר אינו יודע את נפשו, פילחה את האוויר אזהרה רועמת, ועמה יחד החל מטר של יריות לירוק אשר חיה על רבבת היהודים.

מן הגגות, מן המרפסות, מן החלונות, מן החומות, מן הבנינים הסמוכים - ניתכה את חיה, מובל של יריות מן

אקדחים, רובים, מקלעים וכל כלי משחית. הציבור הצפוף זע על עוד נשמתו בוי, ניסה להימלט הנה והנה - ולשווא. היריות נמשכו ונמשכו, אבנים כבדות הושלכו, קוטלות ללא רחם מאות אחר מאות, רוצחות חיי אלפים מישראל.

שעתיים נמשך הירוק. עד השעה 5.00 לא פסקו היריות מכל הכיוונים - כשאלפי היהודים שוכבים על הארץ, בין החיים ובין המתים, בין גסיסה לפחד מוות

יהודים גוססים למוות ברחובות העיר יאס בימי הפרעות

במוצש"ק, בצאת המשב"ק ר' שמואל ווסרמן להביא אחר הבדלה מים מן המעיין - שב אל בית הרבי ואמר שהאוויר ספוג מתח וכי לבו מנבא לו רעות. קול ענות ויריות נשמע מן המרחק.

בשעות הבוקר של יום הפוגרום, פרץ פנימה איש ממכרי המשפחה (ר' משה מאליי) ופרץ בצווחות נוראות: "רבי! בוערת אש! הורגים יהודים ברחובות!". הלכות טרם מסוגלים היו לקבל את הדברים. מישהו השתיקו והשקית את צעקותיו, גער בו על שבא לדבר כדברים האלה...

החל מאז ידעו כי ברחובות המרכזיים של העיר פרץ פוגרום ואש משתוללת, אולם עד לצהריים עדיין לא הגיע הפוגרום לאיזור מגורי הרבי. בשעות הצהריים - ורבינו יושב בבית המדרש הצמוד לביתו - נטלה הרבנית את צאצאיה ונמלטה למצוא לה מחבוא בביתו של השכן, ידעה כי מן הסתם יהיה בית רבינו מוקד מכוון, חששה והעדיפה להיות בין השכנים המיטיבים להבין את השפה הרומנית. אחר הפצרות מרובות הסכים השכן להצפינה בביתו, אולם אחר שעתים כבר עלו מן הרחובות קולות צחצוחי החרבות.

כמובן שמיד בבואם השתו הצוררים צעדיהם היישר אל הרחוב בו התנוסס בית המדרש. בעוד הפלוגה הגרמנית צועדת אל היכל בית המדרש, עשו השאר את מלאכת הגירוש ותפארתה, מורן וצוק"ל. של השכן את הרבנית ובנותיה עם תינוקה הקט, כ"ק מורן אדמו"ר שליט"א, צירפום אל קבוצות שהוצאו מן הבתים והועמדו בקצה הרחוב.

איכה יעם זהב

אל רבינו, הגיעו הרשעים בשעות הצהריים. באותה שעה בה החל הטבח באלפי היהודים שברחבת המשטרה - נגעה הזרוע המרושעת אל בבת עיניה של יאס, מאורה ולבה, עטרת ראשה ותפארתה, מורן וצוק"ל.

תיכף ומיד התנפלו הרשעים הארורים על בית רבי. מהר מאד פרצו אל חדרו הק', משכוהו בפאותיו ודיקנאו קדישא וכך הוציאוהו לעבר קבוצת היהודים הניצבת בקצה הרחוב. המרתף שתחת בית רבינו, מלא עוד מאמש. כל מאות יושבי ניצלו, אכן, מן מאורעות הדמים של אותה יממה שחורה משחור.

מכל הקצוות הובאו עוד קבוצות יהודים. נקבץ שם מחנה בן מאות, כשאת רבינו מעידים הצוררים בראש. אל מולו התגודדה קבוצת קצינים גרמניים שהביטה בו בעינים מזרות אימה, ידעה היטב במי מדובר.

לפתע קרבו הרשעים אל דמותו ההדרה של רבינו והחלו דוחפים בו בחימה. נקבצו אליו, כמו שכחו מכל המוני היהודים המתנינים, ובאו לבצע במו ידיהם את הפגיעה ברבי הקדוש, להשפילו עד עפר. טמא משוקץ הניף את קנה רובהו על ראש הרבי, החל מכה בחזקה. כיפתו של הרבי נפלה מעל ראשו ארצה.

כסי רישין ובעי רחמי...

רבינו הק', המוכה והמחולל, התעלם מן זאבי הטרף. לא המתין רגע קט, התכופף מלוא קומתו, הגביה את כיפתו מן הארץ ויעטרה על ראשו. מעשהו זה הגביר את זעמו של הגרמני עד להשחית, קרב אל רבינו ושב להכותו מכה רבה, בחמת זעם, בידו ובקנה רובהו. הראש הקדוש, שספג את המכות הרבות, שוב נותר ללא כיפה, בעוד הארור מפליא את מכותיו, שב הרבי שנית ויתכופף שוב להגביה את כיפתו. כל חזותו אומרת: "לא תוכל הטומאה לנצח את הקדושה". רוחו חזקה הייתה שבעתיים מן השטן, אף בשיעה היא ששיחקה לו. תגובת החבלה לא

איחרה. מהלומה אדירה נוספת ניתחה על ראש רבינו, דם גופו הק' החל לניגר מן הראש, ועליה עוד מכה ועוד אחת. מן הצד אצה מזויעות הרבנית הצדקת, שמקומם עמידתה ראתה בכל הנעשה, ותצעק בקול נורא לעבר הצורר: "מה לך מכה את האיש הזה?" הרשע השתולל בזעמו: "אתם יהודים נזים, וזה המנהיג שלכם..." הצביע לעבר רבינו והצטוו כמטרורף: "אינו אומר מאומה אבל עיניו יוקדות... העינים צועקות..." מלחמה של הקדושה

איום ונורא. הרשעים כמו גמרו אומר להמשיך ולהרוג עד הכדור האחרון. שחררו את השנאה הבווערת בדמם והחליטו שלא לעזוב את המקום עדי יהיה לבקעת הרג מבוססת בנהר של יודי.

אלפים נרצחו במהלך שעות הדמים.

שעתיים לאחר פתיחת הפוגרום ושערי בניני המשטרה נפתחו פתאום לרווחה. אלפיים וחמש מאות שרידים הונסו כל עוד רוחם בם - היישר אל תוך המרתף הענק שתחת הבנין. בנין המשטרה (קסטורה בלע"ז) מעורר האימה והפלצות - קיבל אליו את אלפי היהודים המבוהלים, אחוזה ההלם והבעתה, אשר לא ידעו אינם חיים עדיין...

משך כל אותה עת, של טבח המוני ברחבת המשטרה, עדיין עסוקים היו פלוגות הגרמנים באיסוף יהודים מכל קצווי יאס. מן הערים והעיירות הסמוכות, נהר ליאס

קרונות הבקר שהוסבו לרכבות מוות בתחנת הרכבת בעיר יאס

אספסוף נבער צמא דם שהתאוו לרצוח ולרצוח. תאותו ההרג בערה בהם, טרם עייפה נפשם. המשיכו לצעוד בהמונים עם הגייסות הכובשות רחוב אחר רחוב, לסייעם במלאכתם הנבזית.

בבית הרבי

עד הבוקר עוד שרר שקט זמני בבית רבינו. ידעו שהגרמנים משתוללים בחוצות העיר אולם איש לא העלה בדעתו כי הפורענות כה קרובה לבוא. רק

יהודים. יהודי לבדו, ככבשה בודדת בין שבעים זאבים, רע מצבו. נתעורר בלבו חשק טהור לפגוש ביהודים, להתראות פנים אל פנים עם בני אברהם יצחק ויעקב. לזכות עוד בני עם סגולה... לפתע נכנס אל החדר

המפקד הראשי, שטן אכור. הצביע על ספר התהילים והמסמכים שנאספו וצווה לעזוב רבינו: "האם אלה שלך המה?" - בתוך כדי דברו הלם באגרופיו על הגוף הטהור והמזוקן. רבינו ענה בתקיפות: "זה שלי", בהצביעו על ספר התהילים של בתו, "השאר אינו שלי..."

בסופו של ענין הביע המפקד את דעתו בפני השוטרים שכפי הנראה לא הוא זה שירה עליהם. פקד להובילו אל מרתף ה'קסטורה' - אל בין אלפי היהודים הדחוסים שם בחשכה.

הצוררים עטו על רבינו והחלו מפנים אותו לעבר הקומה התחתונה של הבין. בהגיעם אל יעד, מרתף ה'קסטורה', פתחו, את הדלתות, דחפוה פנימה בחזקה וסגרו אחריה. את אותו רגע לא שכח רבינו כל ימיו.

במחשכים הושיבני כמותי

עולם

לילה נורא עבר על האלפים, ובתוכם רבינו, במרתפי ה'קסטורה'. לילה זה, שבין יום ראשון לשני, נמשך עליהם נצח ומוראותיו עליהם. חלונות המרתף השקיפו לעבר השטח שאחורי בניי המשטרה - לשם הובאו אחרוני היהודים מבני יאס שנתפסו זה עתה.

בשלב זה כבר לא הכניסום פנימה אל המרתפים, אולי מחוסר מקום. הצוררים ועמם השקצים הרומנים - החליטו לכלות את הנתפסים עתה במו ידיהם, תיכף ומיד. ארורים הרשעים, ימח שמום וזכרום.

המפעים האלה התחוללו אל מול חלונות המרתפים. חלחלה אחזה את אלפי העצורים לשמע זעקות השבר והכאב שעלו מן היהודים המוכים והנחנקים בידי הרשעים. נערי הרצח איזו להם שעשוע - לקרוע יהודים לגזרים, פשוטו כמשמעו המחריד. הפחד והבעתה הרעידו את ההמונים.

"סבור הייתי", גנח רבינו בספרו, "כי בכל רגע יבוא משיח... בכך היתה לי נחמה פורתא..." הרי לא ניתן יותר לשאת זאת. ראו היהודים את ההתעללויות ולא יכולים היו לעשות מאומה. "לא ניתן לשער את הצער הגדול על כך שלא ניתן היה לסייע לנטבחים האומללים". לא היה ספק כי הנה הנה, בעוד רגע קט, תשמע תקיעת שופר גדול של משיח..."

אלא שטרם מלאה הסאה. בחוסר כל שקעו האלפים בכאב נורא. הייסורים עלו למעלה ראש. לא ידעו את נפשם מבהלה ומורא.

לרוב רובם היה זה הלילה האחרון לחייהם. רוכב ערבות ממעל שש בוא אליו נפשות נקיים וצדיקים, "הרוגי מלכות שאין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן". לא נח דמם ולא ישקוט, נבואת יואל בן פתואל הנביא מצעקת ואומרת: "ונקית דמם לא נקית..."

מסע רכבות המוות - המשלוח הראשון

באותו ערב, עת רבינו ואלפי היהודים חנוקים במרתף בנין המשטרה, געשה יאס ושקקה אלפי חיילים, פלוגות גרמניות שצפו והציפו בהמוניהן, חברו עם ההמון הרומני במטרה אחת: לטאטא את יאס מכל יהודיה.

כבר נאספו היום אלפים אל תחנת המשטרה מתוך התעללות איזמה. כבר בוצע בשעות הצהריים הטבח ההמוני באלפי נרצחים הי"ד. אלפיים וחמש מאות יהודים קבורים עתה חיים במעבה המרתף - ותאוות

המשטרה. בעוד הכל מוכנסים היישר אל מרתף ה'קסטורה' - מקום בו נמצאים כבר פצועי הטבח, שותתי הדם, פליטי ההרג. רבינו הופרד מכולם והובל אל אחד המשרדים בבנין המשטרה. עלילת דם שפלה נרקמה באותה שעה אודותיו.

גוי ארוך, זרע עמלק, המתגורר בסמיכות מקום לביתו של רבינו ונכנס היה בשבתות להסיק את התנור - בא בפני החיילים הגרמניים והעיד בשבועה כי בעיניו ראה את הרבי מוסר סודות לחיילים סובייטים שנכנסו ויצאו בביתו בחשאי...

בחצר המשטרה ביאס יהודים בעבודות כפייה בניקוי הרצפות

הצוררים, אשר ששו לשמע הדברים וחרה אפם עד להשחית, אספו אליהם כמה דפים ומסמכים לאישור העבירה הפלילית שמסר הגוי. החתימו את המלשין על פרטי עדותו, ואף צירפו אליהם את ספר התהילים שחטפו מיד בתו הקטנה של רבינו - בעמדה מתפללת בעת שהוציאוּ היום לחצוות העיר.

דחפו את רבינו הק' אל אחד מחדרי בנין המשטרה, כבלו את ידיו הקדושות לאחוריו בחגורה. "הוא ירה על הצבא הגרמני... שיתף פעולה עם הסובייטים...", הבהירו לקצינים ונופפו במסמכים שבידיהם. בחמת זעמם בקשו באותו רגע לקום עליו ולהמתיתו מיד - אלא שחששו החיילים לבצע הרג ביריה בתוך בנין המשטרה ללא אישור ממפקדם.

הניחו אפוא את המסמכים על השולחן, פנו לקרוא למפקד הראשי שירכיע כדת מה לעשות בטרף שעלה בחכתם. לבינתים, עד שיתבררו הענינים, העמידו את רבינו ופניו אל הכותל. הציבו עליו חייל לשומר שלא ינוע ולא יזוע. אחרת - אחת דתו לירייה מדידת... ר"ל.

הבנין שקק אז מאות חיילים גרמניים ורומנים צמאי דם. הותרה להם הרצועה, כבר הרגו היום אלפים ועוד נטויה ידם המרושעת. ה'קסטורה' דחוסה עד אפס מקום מאלפי פצועים, ותאוות הרצח בוערת בצוררים עד להשחית. כיון שניתנה רשות לשטן, אינו מבחין....

להביא לימות המשיח

כבר חלפו ב' שעות ורבינו עודנו ניצב ופניו אל הקיר. צמוד אליו חייל מרושע השומר צעדיו ומשגיח לבל יזוז כחוט השערה. "לפתע חשתי שהנה אני מאבד את החושים ועוד קט אפול תחתיו", סיפר לימים בקדשו.

"אולם", הוסיף לגלות, "מחשבה אחת עמדה לי לחיזוק. הרי אמרו שלפני ביאת משיח יסבלו צרות גדולות. אם כך הרי גם זה בכלל..." הרגשה זו, שבהטותו שכמו לסבול את צרות עקבתא דמשיחא מקרב הוא את גאולת הכלל - חיזקה את רוחו. נקפה עליו עוד שעה ארוכה באותו מצב קשה, וכולו מלופף במחשבה העילאית על שזוכה לעשות בסבלו עבור גאולת ישראל.

מצוקה אחת לא נתנה לו מנוח: עובדת היותו נפרד מאחיו היהודים. "מילא אם הייתי עמם", שח לימים, "הרי בגורלם יהיה גורלי. אולם מה יעשה עמי כשאני בגיפי? מי ידע על כך ומי יודיע? אם ירגוני חי"ו - הידע איש מכך? הסביבה שורצת מרצחים ארורים, בכל רגע עלול אי מי לעשות ככל העולה על דעתו, מבלי שהדבר יודע כלל.. אמר רבינו בלבו: 'יהי מה שיהיה, ולוואי יביאוהו אל בני

הטומאה היתה זו. גם שפל שטנים זה שמע את זעקת עיני רבינו הטהורות, זעקת בני ישראל... רעיון נצנץ ברבינו. לא התכופף עוד להגביה את הכיפה. שלח ידו את כיסו ושלף את מטפחתו, קשר במהירות את קצותיה והידקה על ראשו ככיסוי הכיפה. הקצינים פרצו בצחוק רם ומשתעשע. נהנו מן המראה הנורא הזה בו ניצב הרבי הקדוש, מקדש ליבם של יהודי יאס, כשעל ראשו נוטף הדם מונחת מטפחתו... אחד הארורים שלף את מצלמתו והנציח את המראה. (תמונה זו התנוססה למחרת בראש העיתונות המקומית). ההשפלה הזאת הרגיעה

קמעא את קצפם של הרשעים. למיים הודה רבינו להשי"ת על הרעיון הזה, ליצור מראה מבוזה שירגיעם במקצת. אחד הרשעים החל מסדר את היהודים הנפחדים בשורות בנות חמשה חמשה. התייצב לצידם ושלף את הנשק האוטומטי המסוגל ביריה אחת להפיל למוות חמשה בני אדם כאחת. כמעט ביצע את זממו, לבהלת לבם של ישראל עם קודש, אולם אחד המפקדים התקרב לפתע מן הצד ועצרו. פקד עליו להוציאם בתהלוכה לתחנת המשטרה.

הפלוגה מיהרה להוביל את המוני היהודים לבניני המשטרה. הוליכו את כולם - גם את הנשים והילדים - לכיוון הרחוב הראשי. כל היהודים נצטוו להרים את ידיהם למעלה. רבינו הושם בראש הצועדים.

בהגיע ההמון לרחוב הראשי, ציוו הצוררים לכל הנשים והילדים לשוב הביתה - ואילו הגברים, ובראשם רבינו הק', המשיכו בדרכם לכיוון בניני המשטרה. השעון הראה על השעה 5:00 אחר הצהריים. דם ישראל כבר ניגר כמים בשעה היא. קנית ירמיה כמו הצטווחה מן השמים: "איכה יזעם זהב, ישנא הכתם הטוב, תשתכנה אבני קודש בראש חצוות..."

עזרה בצרות

בשוב הרבנית מן הרחוב הראשי - ועמה בנותיה ובנה התינוק בן תשעת החדשים - הילכה בתוך כל קהל הנשים והילדים הגועה בכיות ומיילל זעקות מרות. באמצע הליכתה סרה מן הדרך הראשית אל מקום מגורי יהודי שמקורב היה אל השלטונות. סבורה היתה כי יד תהיה לו בשעה הזאת בקרב המשטר, לפעול לשחרור הרבי.

הרחוב בו פסעו, צדדי היה שקט. דווקא ברגע אלה בא אל מולם גרמני חמוש, נפגף אליהם בכלי המשחית שבידו וצויה על הרבנית, שאחזה את התינוק בידה, להתייצב עם בנותיה כשפניהם אל הכותל. פחד מוות נפל עליהן, מן הפח נפלו אל הפחת, היישר לידי הטמאות של מרצח אורו. הצורך דרך את נשקו והחל לכוונן לעבר קרבנותיו, ר"ל.

באותו שבריר רגע חלף שם גוי אחר וקרא לעברו: "היי, אל תירה בהן... עזבו לנפשן..." הגרמני הסתובב מופתע, הלה המשיך להניא כממעשהו: "עזוב, הנח להן ללכת... אחר כבר יתפסן ויעשה בהן את המלאכה..." הרוצח הוריד את נשקו, והמשיך בדרכו. נס משמים הציל את בני משפחת הרבי, חוטרי הגזע הקדוש, ממש ברגע האחרון. מלאכי מרום כמו גוננו עליהן, בתוככי אותו גיהנום נורא. נס רדף נס, פלא רדף פלא. גם בהמשך דרכן ראו עין בעין כי ההשגחה העליונה חופפת עליהן לבלתי יגע בהן זר.

נלכד בשחיתותם

בהגיען הביתה ידו מיד אל המרתף שתחת בית המדרש, שמלא היה עד אפס מקום במשפחות שניצלו מחרב הפוגרום. הכל חרדו לשלום הרבי ובני משפחתו. אף אם העובדה שחן הופיעו בשלום היה בה בכדי להסיק קמעא מן המועקה - אך לא היה בפיהן כל בשורה מועודדת אודות הרבי הק'. חששו לספר את הוועדה שעיניהן ראו, לא רצו להכביד על הרוח הכבדה גם בלאו הכי. "הרבי נלכח", נאנחו מרות, "הרבי נלכח..."

ידו פרש על כל מחמדיה

כבר פנה יום, קול דמי ההרוגים זועק עד לשמים. מחנה היהודים, שרבינו הק' בראשם הגיע אל תחנת

הארורים לא באה עדיין על סיפוקה. הלילה כבר ירד זה מכבר, כבר החשיך יום הדמים, אולם הפלוגות טרם סיימו לכבוש חלקים נרחבים מן העיר. ידוע להם כי ישנם אזורים רבים בהם מצויים עדיין יהודים שטרם טעמו את נחת הזרוע ועודם נושמים חיים תחת כיפת רומניה. ראש המשלוח האנטוסקו ימ"ש, אחד מראשי האחראים בפועל לכל המתחולל, קרא שלא לסתום עדיין את הגולל על הפעילות המוצלחת שבוצעה היום: "אסור להשאיר שריד ופליט מיהודי יאס. הלילה יש לשים קץ למעללי היהודים בגודי המולדת. הילא לא תשוב לעצמה עד שאחרון היהודים יעזבה, ויש בה עדיין אלפים". בעוד רבינו במרתף הקסטורה בתוך עמו - הוצא צו גירוש אלפי היהודים שעדיין חיים ביאס. כחמישים קרונות בקר הובאו אל תחנת הרכבת ביאס. הפלוגות עטות בטירוף על הבתים ומקומות המסתור, מוצאות יהודים ומוציאות אותם בחמת רצח אל הכיכרות. מכל קצויה העיר נראת קבוצות של מאות אבלים חפווי ראש המובלים ונדחפים - תחת אקדחים שלופים - לכיוון תחנת הרכבת. הנוער הרומני עמל קשות לאטום את קרונות הבקר מפתחי האוויר הקיימים בהם. כל חלון כוסה כולו בקרשים. כל פתח אפשרי נכנס אויר נאטם כליל. המטרה היתה ברורה: הגירוש הוא גירוש מייאס לעצמה אחר, כי אם גירוש של הרג מתוך רעב וצמא, בחנק וסלטול בתוכי הקרונות האטומים. בשעה תשע בערב מנו הנמצאים בתחנת הרכבת - אלפים וחמש מאות יהודים. אלה קבלו הוראה להישיב בנהם ארצה ולזוז. "כל מי שיגביה ראשו, ירה". עובדי הרכבת, רומנים אכזריים, הבעירו את מערכת הקישור ברכבת, אל כל קרון נפלט חם גשרם למחנק נורא בתוכי הקרון המזוהם. אל תוך שלושים וחמשה קרונות צופפו בלחץ נורא את כל היהודים שנתפסו, הרבה מעבר ליכולת הקיבול האפשרית. אם לא די היה במחסור האוויר בקרונות המהבילים, הרי שהצפיפות הנוראה לא הותירה כל סיכוי לנשימה. ההעלאה אל הקרונות ודחיסת ההמונים אליהם, נעשתה כבד אדם מוגבר. תוך שעות כבר סגורים היו הקרונות, חתומים מבחוץ בבריחי ברזל עזים, שלא הותירו כל אפשרות של פתיחה מבפנים. קנית ירמיה בוכה ממעל: "גדר בעדי ולא אצא, הכביד נחשתי". מן הקרונות עמוסי האדם, עלו צעקות אימים, קול ענות חלושה. הרכבת הותנעה בהרעת רצח ויצאה לדרכה. לאן? לשום מקום. נשעה הלון וחזר לאורך מסלול מסוים על מסילת הברזל, בין הערים 'פאשאקאן' - 'טירגו' - פרמוס' הקולות הלכו ושככו, אלפי היהודים הלכו וגוועו במיתה משונה זו, ברעב, צמא וחנק. החל מהשעה שתיים בלילה עשתה הרכבת את נסיעת המוות המורשעת במשך קרוב ליממה. מסלולה השטני נמשך כל שעות אותו לילה, כל שעות היום שאחריו, עדי נטו צללי ערבו של יום המח. בהגיעה בערב היום השני לעיר 'טירגו' - פרמוס" נפתחו הקרונות. הבל רותח פריך מהם ועלה, מאות גופות החללים נשרו חוצה. הצורים פינו החוצה את המתים שמספרם הגיע לשבע מאות, ושבו לנעול פניהם אל המפרפים בין חיים למוות. הנה, זה מסע הדמים במהלך המשלוח הראשון. זו הגזירה שעמדה להתבצע שנית במהלך המשלוח השני, על קהל היהודים שעודם קבורים חיים במרתף תחנת המשטרה ביאס, ובניהם רבינו הק'.

הלכו שבי לפני צר

תם הלילה, וחשכתו עוד מאפירה את בוקרו של יום שני תמוז. הסתיימה הלילה האפל מנשוא במעבה האדמה ויום המוות השני פער מלתעותו. בשעה 6.00 בבוקר נפתחו דלתות המרתפים ומעלה אלפיים יהודים נצטוו לצאת ולהתחיל ללכת לכיוון תחנת הרכבת. רבים לא עצרו כח. נפחו נשמתם במהלך הלילה בחשכת הקסטורה או כשלו עתה תוך כדי הליכה ונורו על אתר למוות. הדרך זרועה במאות חללים, שלוליות דם מכסות את שבילי יאס, דמם הנקי של בני אברהם יצחק ויעקב. זה לא מכבר הפציע השחר, וכבישי יאס כבר מתעוררים אל הרצח. האזרחים הרומנים, נלווים אל אנשי המשטרה והפלוגות

הגרמניות, לראות כמו עינם את המשלוח הגדול העושה את דרכו אל החנק. דרכי יאס אבלות. שעריה שוממים. המאות שעודם מסתתרים בבונקרים שלא נחשפו - נאנחים בדאגה וחרדה, והיא מר לה. היו צריה לראש, וילכו בניה שבי לפני צר. שריה כאיילים לא מצאו מרעה, מתנודדים בלא כח לפני רודף. מה אעידך, יאס, מה אדמה לך, מה אנחמך. גדול כים שברך, מי ירפא לך. לפני שתי יממות בלבד - טרם ליל מוצאי שבת הקודם לפגורום - עוד היית, יאס, על תפארתך. סלתך ושמך עוד חיו בך, עוד נתנו בעפר פיחה - אולי יש תקוה. עתה, אחר יומיים בלבד - הנה ריקה את ומונעת. רוב מנייך ובנייך טבע וגווע במבול הדם והאש, ויצא ממך כל הדרך. פנה הודך, פנה זיווך.

גיהינם עלי אדמות

האלפים הדוויים הגיעו אל התחנה הסוערת. המולה של שנאה קידמה אותם במקום. האספסוף עטת עליהם והחל להעימסם באכזריות אל תוך קרונות הבקר הספורים. שוב אטומים הקרונות עד לבלי השאיר כל סדק אוויר קל. שפודי הברזל שתחת הקרונות כבר לוהטים. הקיטור פועל במלוא העוצמה. גחלי עצים שהוצתו בתחנית הקרונות, מעלים הבל ועשן אל תוך שמונה עשר קרונות שהיו 'לונורים'. בלחץ איום, שאינו בר תפיסה אנושית, נדחסים האלפים פנימה, אלה על אלה. הדחיסה במשלוח זה - כאלפיים אנשים אל תוך שמונה עשר קרונות - אכזרית ואימה מן הדחיסה במשלוח הראשון שמונה שלושים וחמשה קרונות. עד ראייה יהודי משקיף מן המרחק, ממקום מסתור בעליית בית, רואה בלב קרוע ומורתח את רבינו הק' נלפת בימים טמאות ונלחץ בכח אל תוך אחד הקרונות העמוסים. כבר בלתי אפשרי להיכנס - וכמה צוררים בוטים בחמת רצח ולוחצים בכל כוחותיהם בגוף המעודן והטהור. הקרונות נסגרו מבחוץ בקרון הקטן בו נמצא רבינו - דחוקים מאה ועשרים נפשות. החום איום ונורא, כמעט לא ניתן לנשום, מן אוויר החלל, הים הקיטור מתניק. אגנות כבושונ מתנשאות, אלה שעדיין חיים עושים מאמץ אחרון לנשום קמעא, גסיסה המונית אופפת את הקרונות. מבחוץ נשמעים צווחות הצחוק המורשע, הרוקד על הדם... הותנעה הרכבת ויצאה למסלולה. על מסלול הדרך הקצרה שבין יאס לעיר פאדולוי, מהלך של כחצי שעה בלבד, החלה הרכבת לסעף הלון ושבו. הלון ושוב. שש שעות עברו כך על החנוקים בתוכי הקרונות, אשר נראים היו נצנץ נצחים. רובם כבר לא היו בין החיים, הותירו גופם דחוק בכבשו הקרונות, ותעל נשמתם המזוככת לאור באור החיים, במחיצת רבי עקיבא וחבריו ההרוגים על קידוש שמו יתברך. מתי מעט כנוקף זית, עוד רוחם בהם. מתוך מאה ועשרים נפשות שבקרונות של רבינו - רק שמונה נותרו חיים, בין עשרות עשרות גוויות הדבוקים עמם יחד. דפנות הקרונות היו לקבר ענק, מלאים על גדותיהם בטבוחים על קידוש ה'. פה ושם, זעיר הכא וזעיר התם, נושמים בקושי האחדים שנגזר עליהם חיים, מועטים בעלי נס - שגם רבינו הק' נמנה עליהם.

בין חיים למוות

משמים התחסדו עם רבינו, אשר זימנו לו את מקום ישיבתו בפינת הקרון סמוך לדופן. היה זה בדיוק בצמוד לשני לוחות עץ שהודקו לאטימה. בין שני הקרשים, לחלל קלושות זרם דק, מעט מן המעט אוויר נקי מן החוץ. היה זה נס גדול. אלה שקרובים היו אל הסדק הזה - מסוגלים היו איכשהו להחזיק מעמד.

הקרון להט בחום נורא כתנור גיהינם. החנוקים כמו נתונים היו בכבשן. מידי רגיעה עוד אחד שומט ראשו על טס הברזל הקבוע על הקיר. הקרירות הטבעית של הברזל, שלא היתה כה מהבילה בחמימות, הטיבה עמו.

כך, בראש נשען ומט, שפתות רבינו דובבות וממלמלות. בחור צעיר המוטל בסמוך לרבינו, מבחין כי השפתיים הקדושות אינן נוחות מלמלמל. מימין ומשמאל גוססים הנחנקים למוות, ריח נורא פושט בחלל המחניק, גופים מרוטשים החלו פוקעים אך רבינו שקוע בעולם משלו ומבקש דחמים על עמו. "רבי", מצטעק שכיב מרע צרוד ונשק, "רבי, אני יושע שוחט מייאס. אמרו נא לילדי כי יאמרו קדיש אחרי. רבי - - - רוצה הרבי להשיב מלה, אולר ר' יושע כבר אינו עונה..." ה"ד.

גולה עמוקות בין

המסע נמשך ונמשך. הלון ושוב נוסעת הרכבת. מובילה האכזריים אינם עוצרים לרגע קט. אחד היהודים פוקח

את עיניו בקושי, מנסה להגביר קמעא את לחישתו הגוועת אין אונים: "רבי, איני אוהו עוד מעמד, צמא אנוכי, טיפת מים, הוי, הוי..."

פודולאי

ונמשך המסע, ונמשך. דממת מוות בקרון האפל. כמאה ושנים עשר יהודים שעלו לכאן בעודם חיים, כבר אינם... השמונה הנוותרים - שותקים חסרי כת, אינם יודעים אם הינם חיים עדיין, סובלים ומתענים. אין להם מושג כמה זמן עבר מאז התחילו עיניו התופת. הכבר שקעה השמש בחוץ היכן הם בכלל? לאיזה אזור הובילו את גופם המעונה... ברגע מסוים נעצרים הקרונות והנה נפתחות הדלתות. המוני גוויות מתמוטטות ארצה במהירות, גופלות החוצה בכבדות. אוויר צח פורץ פנימה, מפה ומשם נפקחות עיני אנשים המוטלים בכל פינה. רבינו הק' מתרומם מול האור הנראה מבחוץ, מבחין כי עדיין יום, משמע ניתן עוד להניח תפילין... "אור נהיה לי בעיניי", גילה לימים. לא כבתה בו התאוה הגדולה לאלוקים גם במצב זה - מדיים וכושלים התרוממו ונפלו, התרוממו והלכו קמעא, עד לפתח הקרון. קשה היה להם לפקוח את עיניהם, האור החזק, שדימו שלא יראוהו עוד, סינורם. "פודולאי". שמעו את שם העיר בה נמצאים.

"צדיקים יש להם תאוה"

עובדי תחנת הרכבת נצטוו לעסוק בפינוי החללים מן הקרונות. כאלף ומאתים יהודים מוטלים היו מתים למרגלות הקרונות. צוענים וחסרי מעש עטו על המתים, מששו לראות מה החביאו החללים בקרעי בגדיהם... שמונה מאות הנוותרים מוטו ארצה ונפלו, ראשם צנח על הקרקע באפס כוחות, שואלים בקול לא להם כי יואילו להביא להם מים, מים לשותות, מעט מים. זו להם יממה שלא טעמו מאומה... רבינו ניעזר בכל חושיו. עליו להשיג עתה תפילין ויהי שמו. עדיין לא טבל היום, כדרכו בקודש. גופו הפצוע והחבל - חלוש עד לאימה, עודנו יבש נוראות מצמא אולם הנשמה הטהורה צמאה אף היא... וגדול צמאוה על צמאון הגוף. "צדיקים יש להם תאוה", לשון המדרש, "ומי תאווה? הקדוש ברוך הוא, שנאמר נפשי אוויתך בלילה..." מן הצד מביאים היהודים מקרים גדולים של מי שתיא, אולם רבינו מבחין פתאום ממקום עמידתו כי מולו, בפאתי התחנה, משכשך אגם מים שחורים ודלוחים, כמו בראו הקב"ה עכשו מיוחד עבורו. מבלי להבטי ימין ושמאל אין לשם, כל עוד רוחו בקרבו: הטיל עצמו אל המים בכוחות לא לו. יהודי נרעש אף עליו ושאלו: "מה עולה על דעתכם לעשות? הרי אלה מי בוך מזוהמים?"

הרב, שעדיין לא טעם מאומה ולא לחלח את שפתיו בטיפת מים, מגביה ראשו ואומר: "במטו מינך, יהודי. סייע נא לי לטבול... אגא, דחוק בי כלפי מטה... הורד ראשי אל המים... הרי עדיין לא טבלתי היום והנה לי מים..."

הרעים על מים רבים...

המהומה רבה, פינוי החללים נעשה בקידחתנות, יהודי פאדולוי קרבו ובאו לעזרת השרידים שעל סף המוות. הניחוח לפניהם סירי מים ועמדו לסעדם, כל עוד ניתן הדבר. מתקרב רבינו אל היהודים ומבקש בתחינה: "הואילו נא להביא לי תפילין... טרם הנחת היום תפילין..." השומעים הביטו בו מוליכה. מישהו מיהר ללכת להביא לו תפילין. רבינו נטל בערגה את הבתים הקדושות, אחז בהם כמוצא שלל רב ונזדרז להניחם ולהתפלל בהם. ע"כ מעט מתאיורי הוועות, אותם נשא כ"ק האדמו"ר מסקוירא "צ"ל על לוח ליבו כל ימי חייו.

מי היה מאמין שצדיק בן צדיק יעשה דבר שכזה? בשולי סיפור המצמר של הפוגרום האכזרי 'סופר כי משמשו בקודש של הרבי הגה"ח ר' משה בטלן לא הכניס מאומה לפיו כל אותו זמן ורק כאשר הגיעה הידיעה על הישרדותו של הרבי מהפוגרום בייך 'שהכל' ושתה מעט מים, לאחמ"כ כאשר הגיע הרבי לביתו היה נראה כבי רע וכל הנוכחים פרצו בבכי רב, ר' משה שהיה בעל שאר-רוח התעשת עד מהרה והבין כי לא עת בכי עתה, קרא בקול: מי היה מאמין ששרהי 'יעשה דבר כזה? הצבור השתק ולא הבינו במה הוא מאשים את הרבי? והרבי עצמו גם פונה אליו ושאלו וכי מה עשיתי? ר' משה ממשיך ואומר: מי היה מאמין שצדיק בן צדיק יעשה דבר שכזה? לנסוע במשך יומיים עם הרכבת הלון וחזור בלא לשלם? ואז באחת הפושרה האווירה החיוכים עלו על פני האנשים, והרבי נענה ואמר לו באתו מטבע לשונו והשיב לו: אכן, לכך לא לקחתי אותך איתי..."

החסיד הישיש רבי נפתלי כהן השבוע בשיחתו על זכרונותיו מצדיקי רומניה, בחשיפת מכתבים שקיבל מוהר"ק מסקווירא, נראים: נכדו הג"ר יעקב יוסף כהן דומ"צ שטפנשט והגרא"י סלמון

ת"בארם של חסידים

זכרונות מפלטרין של מלך ברומניה

יריעה מיוחדת לרגל שנת היובל להסתלקות איש האלוקים, כ"ק אדמו"ר רבי יעקב יוסף טברסקי מסקווירא זצוק"ל * זיכרונות קודש מאור פני מלך בחצר סקווירא ברחוב וואקארעשט 30 בבוקרסט מכלי ראשון, מפי נאמן ביתו, החסיד המופלג הרה"ח רבי נפתלי כהן שליט"א, מומעתיקי השמועה בחצר הקודש שטפנשט, שמשתף אותנו בעדויות מכלי ראשון מתקופת שהותו של הרה"ק מסקווירא בנגלת בוקרסט משנת תש"ה עד לשנת תש"ח * על החלום המופלא עם המגיד מטשרנוביל ונס ההצלחה של הישמירה בע"כ ערס' שהביאו את אביו החסיד המופלג ר' יוסף כהן אל חצר סקווירא * הישיבה בחצר הרבי מסקווירא בראשות החסיד המופלא רבי משה [בטלן] וויס זצ"ל * עדויות מרטיטות על ההערצה והקשר המופלא בין צדיקי רוז'ין ברומניה לרבי מסקווירא * עדות על הפנים ספוגי הדמעות של הרבי מסקווירא ביום ההסתלקות של הרבי הזקן מאפשאק * תיאור חי מהחחונה של הרבי מוויזניץ-מאנסי לרפ"ש ב'מלבי"ם שוה"ל ובעיר הנופש דארנא * ועל הכרת הטוב שרחש הרבי זי"ע מסקווירא לאביו הרה"ח ר' יוסף ז"ל בתוספת סיפורים ועובדות נפלאות שקיבל ממורו ורבו מבית רבוה"ק לבית שטפנשט ורוז'ין * המשך המאמרים המרתקים המתפרסמים בגליונינו 'באר בשדה' מ"בארם של חסידים" *

עקב תשע"ז מספר 89.

בשנת תרצ"ג לקו המאורות, הרה"ק משטפנשט עלה בסערה השמימה. יהדות רומניה כולה התייממה מרועה הגדול. בימים ההם, נותרה חצר שטפנשט כצאן אשר אין לו רועה. גם אביו, של ר' נפתלי, החסיד המפורסם ר' יוסף כהן מוואסלווי שהיה מוהישיבים ראשונה בהיכלא דבי מלכא בשטפנשט ושם ישב בצוותא חדא עם צנתרות הזהב הרה"ק מסקולקו, והרה"ק מריביץ זי"ע נותר כמיותם: אל מי ילכו עתה אחרי החלל הגדול שנפער עם הסתלקותו של הרבי משטפנשט. במשך כעשור נותר ר' יוסף ללא רבי ומורה דרך, דבקונו ברבו הק' משטפנשט הייתה בלתי ניתנת לתאור. הוא לא אבה לשמוע על רבי אחר, למרות שנסע מפעם לפעם לחצר הקודש בפשקאן, אל הרה"ק ר' משה יהודה לייב זי"ע, זקן צדיקי בית רוז'ין ברומניה. יחלפו כ-12 שנים, עד שר' יוסף ימצא את מבוקשו ונפשו תדבק בנפש הרה"ק מסקווירא אותו הכיר בנסיבות מופלאות כפי שיוספר בהמשך.

החלום הפלאי עם המגיד מטשרנוביל

שאלה: המעבר משטפנשט לסקווירא לא היה מובן מאליו, אנו תוהים לפני ר' נפתלי...

ר' נפתלי: "אכן כן. אבל אספר לכם פרטי הדברים, כיצד נקשרנו לרבי מסקווירא זי"ע. לאחר מלחמת העולם, בשנת תש"ה, נסע אבי ר' יוסף מבוקרשט היבירה להתראות עם אחיו ר' משה ז"ל שהתגורר ביאסי. הרבי מסקווירא התגורר באותם ימים ביאסי, שם התקרב אליו ר' משה שהפך לחסידו הנאמן. במשך ימות המלחמה הדרכים בין בוקרסט ליאסי היו משובשות. הרדיפות וההריגות היו בשיאם, כך שמיד לאחר המלחמה ניצל אבי את ההזדמנות ונסע לשהות אצל אחיו ר' משה ביאסי. עם בוא השבת הציע דודי לאבי לבוא אל הרבי שכונה אז בפי כל 'קאלאראשר רב', על שם עירו לשעבר קאלראש. אבי סירב בתקיפות: אני שטפנשטער חסיד מאז ומעולם, ובכוונתי לילך ולהתפלל בקלויז. נפרדו איפא דרכיהם: ר' משה הלך להתפלל אצל הרבי זי"ע, ואבי הלך לשטפנשטער קלויז ביאסי. וכך זה נמשך גם בשבת בבוקר. רק לקראת מנחה, כשדודי הפציר באבי רבות והבטיח לו שלא יתחרט, נעתר איפוא אבא והצטרף בחוסר חשק לדודי ר' יוסף". כדי להבין מה התרחש ברגע המופלא בו פגש אבי לראשונה ברבי הקדוש, אתאר קצת מתולדות חיי אבי. אבא ז"ל פתח בערב ימי המלחמה בביתו בית מדרש ע"ש אביו "כרון יעקב", שהיה מקום התכנסות

הקודש סקווירא גולה אחר גולה, הרבי זי"ע שהוכתר למלא את מקום אביו הקדוש, נטל שוב ושוב את מקל הנדודים ותקע יתד בעיירת קאלאראש שבסברביה, משם אל יאסי העיר הגדולה לאלוקים מרכז ובירת רומניה הישנה. גם שם לא ירע הרבי שלווח. שנים מועטות מאז שהגיע, פרצה מלחמת העולם וגל הפוגרמים שפקד את יאסי בשנות המלחמה [ראה באר בשדה גליון], ע"י הלגיונרים, בני בריתו של שליט רומניה דאז, אוטונסקו, פקד גם את הרבי ובני לווייתו שנאלצו לתפוס מחסה ולהיחבא עד יעבור זעם, עד לגירוש הגרמנים מרומניה והשתלטותם של הקומוניסטים על המדינה. רק לאחר שדכמו הדי המלחמה, עקרו הרבי וחסידיו מיאס לבוקרשט. כאן החלה במעט תקומתה של חסידות מסקווירא המעטירה. מכאן יצא שמו של הרבי הקדוש לתהילה, כשהמונים המונים, נכאבים ונשברי לב, נהרו אל הרבי זי"ע ששמו יצא בכל מדינת רומניה והגלילות כאוהבן של ישראל. ר' נפתלי שהוא גם תלמידו המובהק של הרה"ח הנודע ר' משה [וויס] בטלן [עליו כתבנו בגליונות באר בשדה לפרשת ויחי גליון 109, ופרשת ווארא גליון 111] נאמן ביתו של הרה"ק מסקווירא ועוד לפני כן חסה בצל הרה"ק משטפנשט, נצר בוויכוחו סיפורים ועדויות מרגשות לרוב שנתרו מאותה תקופה בראשיתית, בימים ראשונים, תקופה מלאת הוד והדר בה היה סמוך על שולחנו של הרה"ק מסקווירא זי"ע בבוקרסט ובה גם זכה לשמש את הרבי זי"ע.

12 שנות יתמות: מחצר שטפנשט לסקווירא

המעבר משטפנשט, חצר המלכות הרוז'נאית, לסקווירא מגזע טשרנוביל לא היה מובן מאליו: אבותיו ודודי של ר' נפתלי הן מצד אביו והן מצד אימו - כולם היו - חסידים מובהקים של הרה"ק רבי אברהם מתתיהו משטפנשט ולא סתם חסידים. רובם המכריע היו מוהישיבים ראשונה במלכות ומקורבים ביותר אל הרבי, משפחה מיוחסת מגזע אראלים ותרשישים הייתה משפחת כהן השטפנשטאית שמוצאה ממועבוב' שבאוקראינה. החסיד ר' נפתלי מלמד דסקל המפורסם, אבי המשפחה, גלה מאוקראינה לרומניה וחסה בצל הרבי הראשון משטפנשט, הרה"ק רבי מנחם נחום זי"ע, רעייתו הרבנית הניה בתיה ע"ה, הייתה בתו של הצדיק רבי פייביש ממעבוב' והתייחסה לצדיקי בית מעבוב', להרה"ק רבי ברוך ממעבוב' ולבית זי"ע יעקב וולוטשוב. היא נודעה בחשיבותה בחצר הרבי הק' משטפנשט. בנה היה הרה"ח רבי פייביש גולדברג ז"ל, הגבאי הראשי בחצר הרבי משטפנשט [ראה אודותיו בגליונינו באר בשדה לפרשת

קוריא באר בשדה כבר זכו לקרוא את המאמרים המרתקים מזכרונות של הרה"ח הישיש ר' נפתלי כהן שליט"א במדור "מבארם של חסידים" - שיחות מליאות הוד קדומים עם זקן שקנה חכמה וינק מחצרות הקודש שטפנשט רוז'ין וטשרנוביל, הלא הוא החסיד המופלג הרה"ח מוהר"ר נפתלי כהן שליט"א, מומעתיקי השמועה בחצרות קודשנו שהוא ממת-המעט שנתרו וזכו לחסות בצילם של הצדיקים מדורות העבר, יחד עם אביו, החסיד המופלא, מגזע היחס, רבי יוסף כהן זצ"ל על אדמת רומניה בבוקרשט הבריה. לרגל מלאת שנת החמישים להסתלקותו של כ"ק אדמו"ר רבי יעקב יוסף מסקווירא זצ"ל ביקשנו לשמוע מרבי נפתלי שליט"א, עדויות וזכרונות קודש מימיו של האי צדיק, הרה"ק מסקווירא, שבא שרעי בבוקרשט, בשלהי מלחמת העולם, מיאסי הרחוקה והאיר את חשכתה של העיר הגדולה שמלאה בפליטים יהודיים שנפשמ הייתה להם לשלל מגיא ההריגה בפולין, צ'כסלובקיה והונגריה. כשלוש שנים בלבד וכתה בוקרשט להוות משכן לצדיקו של דור. שנים מועטות בהן שהה הצדיק בבירת רומניה, אך השפעותיה הכבירות של תקופה זו ליוו את יהודי בוקרשט ורומניה למשך ימים רבים. בוקרשט של אותם ימים אספה כוחותיה וכמו התברכה משהותו של הרבי מסקווירא. חשכתה של אדמת רומניה שלאחר המלחמה הנוראה, הווארה באור יקרות. ליל מואר שזרח כאור נוגה שהפציע מחצרו של הרבי הקדוש מסקווירא. אווירה נרגשת ועמוסה בזכרונות שנשמעים לראשונה, מילאה את סלון ביתו של הרה"ח ר' נפתלי שליט"א, מוזני חסידי שטפנשט - לצידו יושבים בנו הרה"ח ר' יעקב כהן נכדו הגאון רבי יעקב יוסף כהן שליט"א דומ"צ שטפנשט בבני ברק, יחד עימם ישבו במשך מספר שעות מלאות ערגה, אל ימים מקדם, אל ההויף של הרביה בבוקרשט. רבי נפתלי שבילדותו עוד זכה לחזות בפני קודשו של הרה"ק משטפנשט זי"ע ולהתברך מברכות פיהו, בעת שישבנו לשיחה נרגשת ורבת הוד מזכרונות ועדויות מכלי ראשון בצל רבו הגדול מסקווירא. ר' נפתלי, הוא אבי משפחת כהן המעטיירה, מהמשפחות המפוארות של עדת חסידי צדיקי רומניה חצר שטפנשט, חצר סקווירא.

נודי חצר סקווירא

המהפכה הבלשביקית עשתה שמות בקהילות היהודיות ברחבי רוסיה, הרבי מסקווירא הרה"ק רבי יעקב יוסף נאלץ לעזוב את עיר מגוריו יחד עם אביו הרה"ק רבי דוד מסקווירא לקייב שם נסתלק בשנת תר"פ. מאז, גלתה חצר

50 שנה להסתלקותו

לחסידיו שטפנטש בבוקרסט לאחר פטירת הרבי ז"ע. בית מדרש זה הפך לתל תלפיות בימי המלחמה כשרבים מגדולי האדמו"רים והרבנים שנקלעו אל רומניה באותם ימים מצאו בו מקום תפילותם. ביניהם מרן גאב"ד ירושלים, המנחת יצחק, זצ"ל, והרה"ק מסקולען ז"ע שגם התחבא בביתו תקופת מה מאימת השלטונות הקומוניסטיים (בבית כנסת זה התקיימו בימי המלחמה, בעשור שלאחר פטירת הרה"ק משטפנטש ההתכנסויות של חסידיו שטפנטש בבוקרסט). והנה אירע ואחד המתפללים, צורף במקצועו, פנה באותם ימי מלחמה טרופים אל אבי בבקשה לא שגרתית: ילדיו הגיעו כלי כסף שנבזזו ע"י אנשי צבא רומניים שפלשו לטחמים רוסיים בימי המלחמה ובהם מצא 'כלי קודש', גביעים ומטבעות לשמירה מצדיקי רוסיה. הרשעים הנ"ל, הוא הבהיר לאבי, ביקשו ממני שאתוך להם את אותם חפצי קודש להכשיתי נוי עבורם. אבל ליבי לא נותן לי להוריד אותם מקדושתם. שמא תוכל לעזור לי ולתלת לי מתורתם מטילי כסף אחרים כדי להצילם מכיליון? אבי, חסידו של מעלה, שליבו היה חם לכל דבר שבקדושה לא היסס ונתער מיד, העסקה התבצעה כך: אבי גייס עבורו חתיכות 'כסף' ואותו צורף נתן לו תמורתם את חפצי הקודש שכללו גביעים שכנו "שמירה בעכערס", (גביעים לשמירה), שנעשו ממתכונות לשמירה שניתנו ע"י צדיקי רוסיה, ככל הנראה, צדיקי בית טטרנוביל". ר' נפתלי אזוזי בהירות בגביע אחד שנשמר בידיו והועלה לישראל". עליו נחקק: זה הכוס נעשה משמירות הצדיקים - "צחק בן איסר". וכך, מאושר מכך שיזכה לכבוד חפצי הקודש נגז אבותם בביתו".

שאלה: ואז אירע החלום המופלא ששחים אחריו בקרב זקני החסידים...

"אכן כן", מאשר ר' נפתלי: היה זה ליל שבת קודש, לא אשכח זאת. זה היה כאמור בעיצומה של מלחמת העולם. בחלומי רואה אבי מחזה נורא הוד: מצוי הוא בהיכל מפואר, בעיצומה של שמחת צדיקים, אליה נתאספו כל גדולי דורו, שטיפנטש'ער, הפאשאנער, והאדווד'ער (שהיה גיסו) זצ"ל ועוד צדיקים, ובראשם רואה הוא ישובים צדיקים אשר כבר היו בעלמא דקדושת. הוא שאל לשמותם והחוו לו: זה המאור עיניי רבי מנחם נחום מטטרנוביל, ולידו, זהו בנו רבי מרדכי השטערנאבלער מגיד. האסיפה הסתיימה, נתפורו הצדיקים, והלך לו כל אחד לחזרו שהוכן עבורו. אבי לא היה בטלן, וניסה להיכנס לקבל את ברכתם. הוא עבר מהדרן לחדר וחקק בחרונה דמותם רבת הוד. רבי שחזר לאחד מהחדרים שמחוץ לו ניצב גבאי. הוא ניגש אליו ושאלו 'מי בחדר? הגבאי השיב לו: 'כאן נמצא המאור עיניי', שאל אבי אם יוכל להיכנס ונתקל בסירוב: 'הרבי נעול בחדרו'. הוא המשיך בדרכו ונקלע לחדר סמוך בו, נאמר לו, כאן יושב השטערנאבלער מגיד, ר' מוטלה. גם כאן הוא היכל, הוא ניכנס ונענה בחיוב. אבי ניכנס אל החדר, ובהפתח הדלת, רואה את המגיד הקדוש יושב בחדרו, הוא חפץ לגשת אליו, לקבל את ברכתו, אך המגיד מחווה בידו הקדושה: 'נישט יעסט'. אבי שוב נאלץ לצאת ופונה בצד לו אל הגבאי: 'בוא ראה, היות ואני נכדו של החסיד המפורסם רבי נפתלי מלמד, מבקש אני במטותא ממך שתאמר לרבי שפה בחוץ ששם נכדו של רבי נפתלי מלמד, ואז אולי יאות להכניסני'. ניכנס הגבאי שוב אל הקודש ואז התרצה הרבי: 'אויב אזוי זאל ער אריינקומען!' אבי ניצב כולו רוטט על הזכות שנפלה בידו, הוא פנה אל המגיד הקדוש ושטח את משאלתו: 'היות ונמצאים אנו בימי מלחמה איזומך, מבקש אני את ברכתך של הרבי'. נענה כנגדו הרבי וביקר מלא חופניים: 'הש"ת יעזור שלא יחסר אפילו אחד מהחכמים'. שוב הרחיק עיניו שלא יחסר ברכה עבורי. היות ובני צריך להתייצב לצבא (למרות גילי הצעיר, ברומניה לקחו ילדים לעבודת הצבא ילדים מגיל 7), מבקש אני ברכה מיוחדת עבורו. בירך הרבי 'הש"ת יעזור שלא יקחו דעם קליינעם נפתלי און נישט דעם גרויסן נפתלי'. והנה אך יצאו-יצא אבי מחדרו של המגיד הקדוש נפגע ונגרש, לפתע נגז הכל. המחזות המרהיבים, ההיכל המפואר, חדרי הצדיקים, הכל נעלם ופרח התשטשטש בערפילי הליל. צפירת אזעקה רמה שהחרידה את בוקרסט הבירה באותו לילה, הקיזה את

את אותה תחושת יראה כפי שהרגשתי כשניצבתי עם קוויטל אצל רבי הקדוש משטפנטש. אספר עוד, כי פעם בבוקרסט בימיא דהילולה של המגיד מטטרנוביל בכ' באייר ישב רבינו ז"ע עם החסידים בשולחן לחיים ובלחש מפה לאוזן אמר אבי ז"ל לחבירו הידיש בצידו אודות בעל ההילולה: "איך האב אים געזעהן" (אני ראיתיו). תיכף שאל רבינו ז"ע: "מי זכה לראותו"? עמד אבי ואמר: "אני". הנהו רבינו בראשו: ער, יא! וכך חזר לאשר הדבר ג' פעמים.

ר' יוסף כהן, נאמן ביתו של הרבי ז"ע בבוקרשט

שאלה: מתי הגיע הרבי אל בוקרשט?
בשנת תשי"ה לאחר ימי החנוכה. אני זוכר היטב את אותה תקופה. אבי ר' יוסף הכין את כל הדרוש לקראת מעבר הרבי לבוקרשט וניצב הכן כדי לקבל את פניו. הרבי מסקווירא לא היה היחיד. אני זוכר שבאותה תקופה גם הרה"ק רבי איתמר'ל נאדבורנער ז"ע וכל ילדיו הגיעו לבוקרשט במטרה לצאת מרומניה למדינות אחרות.

שאלה: מה עשה אביכם ר' יוסף עבור הרבי בבוקרשט?
הקשר בינו לבין הרבי הפך לחזק ואמיץ. אבי הפך לחסידו הנאמן ודאג לרבי ז"ע לדידה ולבית מדרשו ולכל הדרוש. אומנם התגוררו במרחק של כמעט שעה מבית הרבי, אבל לא הייתה מציאות שאבי ז"ל ייצא מביתו, אל הרחוב, ולא יגש לביתו של הרבי ז"ע. הרבי התגורר בדירה קטנטונת. וכל 'החוף' התנהל שם: התפילות והטישים. היה חדוש שם עד אפס מקום כמעט עד לסכנת נפשות. א"א לתאר את המחזה שראינו: הפליטים מכל אירופה נהרו לשם, אל בית הרבי, לחסות בצילו, חלקם סעד על שולחנו והרבי מאכילם ומשקם. כך נמשך הדבר תקופה ארוכה. פליטים באו ויצאו. הרבי ז"ע עצמו נאלץ ללון בחדר המטבח שבו על קופסה מעץ. כללל, כל משפחת הרבי וילדיו נאלצו להסתגר במטבח, כי היעולים הגדול שנהר אל הרבי התפלל בסלון הבית.

שאלה: מה אפשר לספר על הפליטים מאירופה שהגיעו אל בית הרבי?

"הגיעו פליטים מכל מקום. ראיתי שם סאטמארער חסידים ופלינקא חסידים, ועוד רבים וטובים. אגב, היחיד מכל הפליטים שהיה חסיד סקווירא מתיבת היה הרה"ח ר' משה וואלטער ע"ה, אני זוכר שם גם את דמות הגה"צ ר' זלמן אונגער זצ"ל (אחיו של המשב"ק ר' ישעי' אונגער ושל הגר"ש אונגער זצ"ל, ראש ישיבת 'חוג החם סופר' בב"ב). באותם ימים קשה היה לרבי לבוקרשט, נזכר ר' נפתלי, פקד את רומניה גל רגע. בנוסף לכל הצרות התמודדה רומניה עם משבר אדיר בעקב החקלאות. הבורות לא ניתן היה להשיג ולכל משפחה סופקו בהוראת הקומוניסטים מספר תלושים שהספיקו לכמות קמח מצומצמת שהיה יקר המציאות. והנה הלכה וקורבה השבת, ובבית הרבי נצרכו לחלות וקמח אין. אומנם אפשר היה להשיג קמח בשוק השחור, אך אבוי היה למי שנתפס בעוון זה. לילדיו התגורר אופה יהודי, וחבתי ע"ה כחסידי נאמן ניגש לתחוננים: 'ישנו כאן יהודי קדוש שלא מכניס לחם לפיו כל השבוע אבל בשבת הוא נזקק לחלות. אבל הוא אינו אוכל ממה שנאפה מחוץ לביתו, מבקש אני שתואיל בטובך להשיג עבור הרבי כמות קמח שתספיק עבורו ועבור בני ביתו'. 'אותו יהודי', משהו ר' נפתלי, 'לא היה מוגדר כצדיק גדול, אבל כרבים מיהודי רומניה, הוא היה חדרו באמנות חכמים עמוקה. העמיד הוא את חזיו מנגד והעניק לרבי קמח מעל הכמות הנדרשת. לימים נודע לי שהוא הפך ליבעל תשובה' גמור. ועוד זוכר אני כיצד השגתי קמח לשבת לרבי ז"ע ללא שאתפס: הייתי מחביא את הקמח בתוך סל מלא בירקות, וכך זכו החסות מדי שבוע לעלות בשולחנותיו הטהורים שהרבי ערך בביתו. כך נמשך הרעב הגדול כשנה שלפני עד שבס"ד פסק המחסור. "באותה תקופה, אני זוכר, כיצד מורי ורבי הרה"ח ר' משה בטלן, היה יורד אל השוק המקומי וחולף מדוכן לדוכן בקרב המרוכלים היהודיים וממלא את סליו עבור בית הרבי ז"ע. הוא היה מציין באוזניי ומפליא את תמימות אמונתו של יהודי רומניה: 'פלונג, כך ספר לי, נתן עופות, ואלמוני הוסיף קמח, ומבעלי דוכונים אחרים הוא נצרך לכלי בישול וצלחות. כל אחד נתן כמידת ידו הטובה'. גם חלב היינו מביאים אל הרבי מחוץ לבוקרשט, במשך היום ניזון הרבי רק מטעימה מועטת ומשקה חלב. באותם ימים זכינו לראות בעיניי את זהירותו המופלגת של רבינו שלא להכביס אל פיו הקדוש מאכל או משקה. שלא הוכן במיוחד עבורו ללא סרף קל של שאלה ופקפק. "יזכרו לטובה הרה"ח ר' אביגדור אהרונביץ (יאסער) ע"ה, והחסיד ר' לוי יצחק בריל ע"ה מתל אביב שטרחו במסירות

אבי בבהלה מהחלום המופלא. הוא ניעור בהילות משנתו וניגש אל החלון כלא מאמין למראה עיניו: בוקרשט רעדה מאימה: פצצות תאורה ענקיות הושלכו אל רחובות העיר מאירות את חשכת הליל משל מדובר בצהרי היום".

שאלה: אתם זוכרים את קורות אותו ליל שבת?
"א שאלה?! בוודאי", מחיך ר' נפתלי. "הלילה הוא יזכר כליל בלחות: מעלינו חגו כ-400 מפציצים, מטוסי קרב גרמניים ששייטו בשמי בוקרשט וזרעו הרס וחורבן ברחובות העיר. מטח איום של פצצות ופגזים ירד על העיר ומחך את כל הנקרה בדרכו, שכונות ורחובות. קולות של מוות וחורבן, צעקות ואנחות עלו מכל עבר. אלפי פצועים והרוגים, בתים ומבנים הפכו לעיי חרבות, לא היה כמעט רחוב שלא נמלט מההפצצות האיומות. מסביבנו אימה וצלמוות. אבל אבי היה בתרוממות הדעת: לאחר כזו בריכה מהשטערנאבלער מגיד, הוא מאן להתחבא במרתף הבית. ואכן למרות שמסביבו, מלפנים ומאחור, נפלו אנשים כזובים, וכל העת עלה והוכפל מספר הקרובות, ונתרנו אנחנו ב"ה שלימים בגופנו ולא נפגענו אפילו כחוט השערה אבי תלה את החלום המופלא ונס ההצלה בזכות שגאל את "השמירה בעכערס". שנעשו ממטבעות לשמירה שניתנו ככל הנראה מצדיקי בית טטרנוביל".

שאלה: ומה היה בהמשך?

הפלא היה שלאחר שנדמו די ההפצצות, לא הטריד את אבי ר' יוסף מאומה, סכנת החיים שריחפה עלינו לא נגעה לליבו. הוא התאוה רק לדבר אחד לחזות בתמונת ההייליגרע טשערנאבלער מגיד, לאחר שראהו כה בכיורו במחזה הלילה. אני זוכר כיצד הלך אל אדמו"ר'י בבוקרשט: אל הפאליטשטאנער ולרבי מבוהו ולנכדים מוגזע טטרנוביל, חוקר ודורש אחר התמונה. כך לארוך כל ימי המלחמה, יגע ולא מצא עד שכבר כמעט ונתייאש".

"ואז, אנו חוזרים אל תחילת סיפורנו, כשהגיע אבי ר' יוסף לביקור ליאס לאחר המלחמה, אצל אחיו ר' משה, והלך להתפלל תפילת מנחה של שבת בבית מדרשו של הרבי מסקווירא לאחר הפצרות מרובת של אחיו, אז נפתרה סופית תעלומת החלום ופשרו. אבי חזר ברבי ז"ע יוצא מחדרו המיוחד בו התפלל (כמנהג אדמו"ר'י רוזין וטטרנוביל) אל 'פתחת הארון', הנה הוא רואה לראשונה את צורת דמותו הקדושה ואז נשתנו פניו: חלחלה ורטט אחזו בכל גופו: "אות היא אותה דמות וצורה שחזיתי בחלום הליל של המגיד הקדוש מטטרנוביל", הוא חזר ולחש מוקסם. עד סוף ימיו חזר ואמר בהתפעלות: "ב"י אים האב איך זיך געפראוועט!". הוא היה אפוף רגשות קודש מפתירת החלום ומהפלא הגדול שנגלה מול עיניו, כשפגש בנכדו של המגיד הקדוש מטטרנוביל אותו ראה בחלום, הרבי ז"ע מסקווירא. לאחר מנחה הוא ניגש אל הקודש לישלום געגעבן, ואחיו ר' משה, כחסיד ותיק, הציגו לפני אבי, נרגש כולו, לא עצר בלשון ומחוץ הכני הרבי נרגשות על כל החלום המופלא שחזה בימות המלחמה. הרבי ז"ע הביט בו ופניו לבשו אימה: הוא חקר ודרש וביקש לדעת כל פרט שראה וכיצד נראה היה זקנו 'המגיד הקדוש'. עמד איופא אבי ותיאר את צורתו בשלימות, גובהו וקומתו ומלבושו. ואז, כשסיים, נענה רבינו בהתפעלות והחווה מול אבי, באצבעו שלוש פעמים: "יא, אזוי האט ער טאקע אויסגעזען!..."

שאלה: ואז אביכם ר' יוסף הופך לחסיד מובהק של הרבי...

"אכן כן", מאשר ר' נפתלי. "באותו רגע נפל דבר! לאחר 12 שנה של יתמות כואבת מרוב הגדול והקדוש משטפנטש, מקבל אבי את מרותו של הרבי מסקווירא ומתקשר אליו בענו ובתעצמוות. הוא הלטיש כחסידי נאמן לסעודה שלישיית בשולחנו של הרבי. אבל 'שיריים', יאמר, הוא עוד התקשה לקחת. הקשר שלו לרבו הקדוש משטפנטש היה בלתי ניתן לתיאור. גם אז, שנים לאחר הסתלקותו עוד לא נס לחו. לאחר צאת השבת, ניכנס שוב אל הרבי, לאחר שיחה ארוכה רצופת אהבה, גילה לו רבינו שנגמלה בליבו ההלטה לעקור מיאס לבוקרשט והוא מבקש ממנו להמתין עליו 'כיוול' פארן מיט אייך צוואמען". הרבי ז"ע, מספר ר' נפתלי, חפץ מאוד לצאת מאדמת רומניה, וידע כי מבוקרשט, כעיר בירה, ייקל עליו לעשות זאת. וביתים היה צורך לסדר את כל המסמכים הדרושים שכן המעבר מעיר לעיר ברומניה כרוך היה ברשיון, ואבי נשאר ביצא כדי לעזור לרבי בכל הנצרך עד שעלה הדבר יפה, ופמליית הרבי עקרה מיאסי לבוקרשט. "אבא היה חוזר עד סוף ימיו ואומר: 'הפכתי לסקווערער חסיד משני טעמים: א' 'החיון של הרבי קנה אותי. ב' תדיר כשניצבתי לפני הרבי בקודש פנימה חשתי

באר בשדה - שטפנטש

למורים שלמדו את מקצועות החול עם ילדיו, בחר הרבי רק לאחר שמצא אותם ראויים לחנכם בתוככי האווירה הקדושה של הבית הגדול והקדוש. "אני זכיתי ללמד ברשותו של הרבי ז"ע את מקצועות החול עם הרבי שליט"א שהיה אז ילד קט. גם בת דודת, הרבנית מלכה כהן ע"ה, (אשת בן דוד, הרה"ג ר' נפתלי ז"ל מייאס-בני ברק), זכתה ללמד את בנותיו של הרבי, הרבנית ממאנסי ומרחמיסטרביקה. גם בנות משפחת, גיטלי, הרבנית מייס"ק ע"ה, ומתי מעט - רק הן הורשו להיכנס אל הבית שזכה לשמירה הדוקה, משומר ומעולה היה מרוחות הרחוב הקלוקל".

הרה"ק מסקווירא בתמונה נדירה בעת קבלת קהל בחדרו, התמונה באדיבות מכון משכנות יעקב סקווירא

זכרונות מהרבי מסקווירא עם צדיקי בית רוזין בבורקשט

שאלה: מה זכורים אתם משיחו ושינו של הרבי עם צדיקי בית רוזין בבורקשט?
 "את ביתו של הרבי ז"ע, ממשחרר ר' נפתלי, 'פקדו גדולי הצדיקים שהתגוררו בסביבה: האדמו"ר מוויז'ניץ, באבוב, בווהוש וסקולען. בפרט אזכור את הקשר המיוחד והנגשג שנטווה בין הרבי לוקן הצדיקים ברומניה, באותה תקופה, הרה"ק רבי משה יהודה מפאשאקאן ז"ע. הערצת פלאים שורה ביניהם נדירה עד למאוד, בנוסף על כך שהם גם היו בני משפחה, מתאר ר' נפתלי. נכחתי בביקוריהם זה אצל זה וראיתים בשיחם ובשיגם, אלו היו מראות אלוקים. הרבי מפאשאקאן נוהג היה לעשן במקטרת ולעיתים, היה מוציא את מקטרתו ומכבד בה את הרבי ז"ע. ביום פטירת הרה"ק מפאשאקאן ביום 'אלול תשי"ז, נוכר ר' נפתלי, נסגר רבינו ז"ע בחדרו ובאותו יום לא ניתן היה להיכנס אליו. וכאשר יצא - יצא רבינו להשתתף במסע הלוויה ראו את פניו טרוטות מבכי ודמע על סילוקו של אותו צדיק. סיפר לי אב"י ר' יוסף את קורות אותו יום מר ונמחר: 'כשפתחתי את דלת חדרו של הרבי לפני מסע הלוויה, ראיתי כיצד נטרפים נחלים של דמעות מעיניו הטהורות ותפס אותי פחד נורא. נרתעתי לאחור וסגרת אחרי בלאט את הדלת".

זכרונות מהחטונה של הרבי ממאנסי במלבי"ם שול בבורקשט

פרק מרטיט ומסעיר, נורא כההום, הועבר מגזירת שמ"ם אל בית רבינו ז"ע. היה זה כאשר הבת הבכירה, הרבנית פייגא מלכה ע"ה נפלה למשכב תיכף אחר נישואיה לבעלה הגדול, יבלח"ט"א מרן האדמו"ר מוויז'ניץ-מונסי לרפ"ו"ש ונפטרה על פני אביה [מנו"כ באהל מיוחד בבית העלמין ז'ו"ול'ו בבורקשט]. והודשים ספורים לאחר פטירתה נשדך שוב בעלה, מרן האדמו"ר מוויז'ניץ-מונסי לאחותה הצעירה, הרבנית סימא מירל ע"ה. ר' נפתלי זכה להשתתף הן בשמחת הנישואין הראשונה והן בשמחת השניה. 'החתונה הראשונה', הוא משחזר, 'נערכה ביד רמה בתאריך ח"י סיון תש"ה בבית הכנסת 'מלבי"ם שול' המפורסם בנוכחות אלפים מ ישראל ובראש צדיקי הדור. 'העלייה לתורה', הוא נוכר, נערכה גם היא שם. 'מלבי"ם שול', נחשב לחסידי"ישע שול, והוא היה גדול. זכרונות כיצד הגיע לפני החופה הרבי הישיב מפאשאקאן נשאר שם עד לתום המ'צווה טאנץ' בעלות הבוקר כשהוא מפאר את השמחה הגדולה. ר' משה בטלן התבטא לימים בהתרגשות: 'ער האט באשיינט די חתונה ביז פארטאגס".

שאלה: מה עיד אתם זוכרים מהחתונה הגדולה בבורקשט?
 "אל החתונה הגיעה ציבור גדול של חסידיו וויז'ניץ ממרמורוש וטרנסילבניה וכותל המזרח היה מלא: זאת הייתה החתונה הראשונה המפורסמת באותם ימים שלאחר המלחמה: ראיתי שם את הפוסק הגאון ר' חיים רבינוביץ זצ"ל, שהרבי ז"ע נהג לשלוח אליו שאלות בקביעות ואת הרב הראשי של רומניה, הרב ד"ר דוד משה רוזן ז"ל. זכרונות שהוזמנו לספר בתות של שיכר לכבוד החתונה הגדולה להמון החוגגים. 'באותם ימים', מתאר ר' נפתלי, 'לא היו בקבוקים, וכדי לפתוח את החביות נוקקו לפותחן מיוחד. אלא שדא-עקא, הגיע יום החתונה והתברר כי בכל הסביבה אין להשיג אפילו פותחן אחד כדי לפתוח את חביות השכר. אותו יום, יום ראשון היה והחגיגות

הצטרפו כמיותיהם הרחניות והגשמיים של יהודי רומניה, גם הפשוטים והרחוקים שבהם. בעיקר היה מדבר על ליבם ביסודי היהדות כשמיירת שבת וכדו, אבל כשהגיע לארה"ב, שינה באורח פלא את הנהגתו והניח מנועול על פיו".

ר' נפתלי בלימוד עם הרבי שליט"א
איך נראו השבתות והימים טובים בצל הקודש בבורקשט?
 "היה מגיע ציבור רחב מכל עיירות רומניה", מתאר ר' נפתלי. 'זכורני שבימים דפגרא, הגיעו חסידים ואנשי מעשה מיאס. בלטו ביניהם החסיד ר' ניסן סג"ל והחסיד ר' ניסן טראקער שסייע לרבי כשעבר לגור מעירו קאלאראש לעיר יאס. הוא נותר להתגורר בעירו הראשונה של הרבי, קאלאראש, וסיפר לי שעוד זכה להניח תפלן אצל הרבי הקודם, הרה"ק רבי דוד'ל סקווירער ז"ע. בנוסף סיפר, שכשהיה נער צעיר לימים, רב דוד'ל כיבד אותו לשורר בטיש ואכן הוא נודע כבעל מנגן מפורסם בחצר סקווירא בבורקשט. אזכור גם את דמותו של הרה"ק ר' שמואל ברנשטיין ז"ל שהסתופף אף הוא בחצר הרבי בבורקשט. גם הוא נחשב לאחד מהיחידים שעוד הכירו את הרבי ממדינת סרביה. לימים הוא עבר להתגורר ביאס. ושנה תמונה מפורסמת בה רואים את הרבי ז"ע בעיירת הנופש דאראנא, כשהוא עומד לצידו. ביאס, הוא זכה לחסות גם בצילו של הרבי הק' משפנסט שהיה מגיע לעיר מדי שנה בהילולת אביו הטמון שם. וכך תאר לי ר' שמואל: "בשפנסט ראינו 'בעל שמי'סקער' ואכן, ובסקווירא אנו רואים 'הכמת שלמה'!"

שאלה: אתם זוכרים את הרבי שליט"א בילדותו לצד אביו הרבי ז"ע?

"וודא", מתרגש ר' נפתלי. "אני זוכר היטב את כסאו של הרבי שליט"א מוצב ליד כסא אביו הרבי ז"ל. כבר מילדות לא משו אחד מהשני. 'זכורני', הוא מתאר, 'הייתי שם בשעת מעשה, כשהשתתפתי בחתונה השניה של חתן הרבי ז"ע, מרן הרבי מוויז'ניץ-מאנסי לרפ"ו"ש, בעיירת הנופש 'דורנא'. זה היה בשבת שבע ברכות. והמחותן, אבי החתן, הרה"ק רבי חיים מאיר'ל מוויז'ניץ נטל כף מלא בשיירים ואמר לרבי שליט"א: 'ביסט דאך מיינער א חסיד, דא האסטו שיריים". הרבי שליט"א שהיה ילד קט נעמד מולו ואמר בתום ילדות: 'אני נעם שיריים נאר פון מייך טאטן...". והנה אף שמע אביו הרבי ז"ע את דברי הילד, נטל הוא מצלחתו את השיריים שלו ועירבבם יחד עם השיריים של האמרי חיים, 'באותם ימים', מציין ר' נפתלי, 'בבורקשט, עדיף מנביא. רק לאחר יותר מעשור שנים, כשהרבי בא בשידוכין עם בית ויז'ניץ התבררה כוונתו הקדושה של האמרי חיים. 'באותם ימים', מציין ר' נפתלי, 'בבורקשט, יש לומר, לא הייתה כימים ימים: תלאות המלחמה נתנו אותותיהם גם במונן הרחוני. מוסדות החינוך והישיבות התורניות נסגרו ודלתותיהם הוגפו. ומנגד ההשכלה והצינוני היו בתוקפם: בבורקשט פעלה קהילה עם זרם ציוני חזק מאוד והיסטוריה ציונית. פעלה שם עיתונות ציונית ענפה ומגוונת ותנועות ציוניות מכל הגוונים שלא הוסיפו לאוונירה תורה ויר"ש. היהודים החרדים לדבר ה' היו מעטים ונעלו עצמם בביתם הוא מצרם הרחוני - שם ניסו להתנתק מאווירת הרחוב הקלוקל שהפילה חללים רבים, והיה זה לאות ולפלא הנהגתו של הרבי הק' מסקווירא על משמח החינוך הטהור והשמירה הקפדנית שהטיל על בני ביתו, לבל ידבק בהם מאווירת החולין. רב היה עמלן הרבי של הרבי בחינוך הבנות ולא הסיח דעתו מחינוכם אפילו לרגע קט: הוא היה עובר בעצמו על ספרי הלימוד, קריאה וחשבון וכדו שנכתבו בשפה הרומנית. גם באשר

נפש להשיג חלב לבית הרבי, נשלחתי גם אני מפעם לפעם בשליחות הרבי לעמוד בשעת החליבה, עד שבאו וספרו לרבי, כי הנה לא צריך עוד לטרות. הגיע יהודי שמכר 'חלב' שראלי' בתוך בוקרסט לפרנסתו. הרבי היימשער איד, ניסו לתארו לפני הרבי, ואפילו הפיאות שלו, כך הגדילו לתאר, 'בירוחב טפח'. אפשר לסמוך על החלב שלו. הרבי לא התרגש ובפרישותו ובזהירותו אמר: אני זקוק לאדם משלי, ולכלי משלי. ולמרות ואנשי בחותו באותה עת לא כולם גידלו פיאות רחבות כאותו יהודי, הרבי סירב להסתמך על אותו חלב, וכך נאלצו לייבא את החלב ממרחקים, מהוץ לבורקשט.

בישיבה בבית הרבי ברחוב 'וואקערשט'

שאלה: כיצד התנהל סדר יומו של הרבי ז"ע בבורקשט?

"אה" נאמר ר' נפתלי בהנאה, בזכרו ימים מקדם. 'חשנו ממש תחת כנפי השכינה. היו אלו ימים שכולם מקשה אחת של קודש עליליים ומרומומים. אתאר לכם את סדר היום: בשעה 9:30, היה הרבי נכנס לתפילת שחרית. זו הייתה שעה מאוחרת, רוב יהודי בוקרסט כבר יצאו לעבודתם, וממילא המניין בלתי הרבי היה מצומצם עד למאוד. הייתי מגיע מדי בוקר כדי לוודא שיהיה מניין. ליד בית הרבי פעלו, למרבה הנס, שני חנויות של יהודים: אחד מהם היה חייט והשני מוכר שעונים והרי לנו מניין מדי בוקר. אומנם שניהם לא גידלו זקן, אבל בכל זאת נעתרו להצטרף ולהתפלל עם הרבי. אזכור זאת בהתפעלות: למרות שהם לא נראו כחסידים ואנשי מעשה, הם היו סוגרים את חנויותיהם למשך שעה ומתפללים עימנו עד שהרבי סיים את תפילתו... לאחר התפילה נכנס הרבי לחדרו וקולות התורה החלו להדהד בביהמ"ד. בראש הישיבה בביתו של רבינו עמד נאמן ביתו מו"ר הרה"ק ר' משה בטלן שהיה מוסר שינור בגמרא עם מפרשים, לעסוקי שמעתתא אליבא דהלכותא. ככלל, ר' משה נחשב ללומן מופלג ובקי וחרף בכל מקצועות התורה. את תורתו כידוע הוא קנה בישיבת קישנוב שבסרביה. באותם ימים שלאחר המלחמה הפץ הרבי להעמיד דור של אברכים מופלגים ולומדים. את הלימודי ההלכה, זכורני, לימד ר' מוישה בצורה נפלאה. ישבנו כל בני החבורה סביבו. הוא ניצב במרכז כולו כלבת אש, ספריים רבים פתוחים מפלניו וקול דמרכו דקה יישמע". 'היינו שם בבית הרבי, חבורה מצומצמת שכללה את חתנו הגדול של הרבי כ"ק מרן אדמו"ר מוויז'ניץ-מאנסי שליט"א ויחד עימנו היו גם הנגיד ושולחא דרבנן הרב ר' אברהם יוסף (מוני'ה) שפירא ז"ל וגוסי, הרה"ח רבי צבי יוסף מיסקי ז"ל מחבר 'ספר שריי הלכה', חתנו של הרבי מטקולען, ואחיו, ר' משה מיסקי. למדנו במשך כל היום, כשהרבי ז"ל היה נכנס מפעם לפעם להציץ ולהתעניין בסדר הלימוד. היו אלה הזדמנויות נדירות להיווכח בשמן מגאונו בידיעת התורה הק' שאותה לא הראה כלפי חוץ".

שאלה: הרבי ז"ע לקח קוויטלאך?

"בוודאי. פעם, אני נוכר, ר' משה בטלן, ששימש גם כנבאי הראשי לא היה בבית, והנה נכנסת אל בית הרבי אישה כדי להתברך. הרבי בקדושתו מיהר לקרוא לי אל חדרו כדי שאנסך יחד עם האשה וזכורני כיצד ישב ופניו למוטה, בגיוני קדושה, כשבלבסוף הוא מעתיר ומברך ועינו עוצמות. לפני כן, קרה מקרה והכניס ר' משה בטלן אל הרבי בשוגג אישה שלא הייתה לבושה בצניעות. אקדים רק ואתאר כי הוא כותב הקוויטלאך". והנה באותם ימים היו נכנסים אל הבית גם נשים רחוקות מדרכי אבותינו והיה ר' משה ניצב כנשון נחש. בגיוני קדושתו הוא היה אז מלפנים ולאחור, אם רק הייתה האשה מעט מתקרבת היה ניסוג לאחור למרחק גדול. הוא לא הסתכל כלל וכלל. ואז ויהי המקרה, בלתי שם ליבו שנכנסה אשה שלא בצניעות. לאחר לכתה הרבי קרא לו ושלא כדרכו גער בו: 'וואס הייטט דו לאזט אריין אזוי נישט צניעות'דיג?! מאז הקפיד ר' משה להחזיק בסמון כיוני ראש מתאים והיה מצוה על כל שנכנסת אל הבית ללבוש אותו. בלא לשים לב כלל אל לבושה בכיסוי ראש או לא". 'ככלל, ר' משה בטלן שח באוונני בהתפעלות לאחר שנים רבות, כשהרבי ז"ע כבר התגורר באמריקה, ששם, בגולת רומניה, הרבי 'ירד' מן ההר אל העם בהנהגה מופלאה והיה כורה אוזן לכל

כולן היו סגורות. החל איפוא מעמד החתונה ללא משקה שירווה את צימאון הקהל. אבי ר' יוסף כחסיד נאמן, נסע בבהילות להביא פותחן ולא מצא. הוא נאלץ להרחיק עד תחנת הרכבת, שם הוא מצא חנות פתוחה ובה פותחן.

הוא שב בזריזות עם הפותחן היקר, והשמחה רבתה. סוף כל סוף הגיע המשקה המיוחל להמונים שהשתתפו בשמחת החתונה...

שאלה: ואז הגיע ימי הרעה?

"אכן כן", נזכר ר' נפתלי. "הרבנית פיגא מלכה ע"ה, חלתה מיד לאחר החתונה עוד טרם מלאו לה עשרים שנה. הרופאים בבוקרשט היו אובדי עצות ולא ידעו לנקוב בשם המחלה. משפחתו של הרבי זי"ע באמריקה אומנם ניסתה לשגר מהתרופות החדשות שנוסדו אז לראשונה אך הם לא עזרו כמאום. נשאר איפוא רק לעמוד בתפילה ולצפות לרחמי שמיים. בביהמ"ד, אני נזכר, אמרו תהילים לרפואתה. ר' משה בטלן אמר לי אז בשבון לב: 'אם הייתי יודע מה שהרופאים אינם יודעים הופך הייתי לרופא גדול...' "

שאלה: על פניו של אביה, הרבי זי"ע ניכר משהו באותה תקופה קשה?

"מאום לא", מעיד ר' נפתלי בהתרגשות. "הרבי נשא את סבלו בדומיה. אני זוכר שלאחר הפטירה שיגר הרבי את כל בגדיה של בתו ע"ה לאבי ר' יוסף שיעבירים לבת דודתי הרבנית מלכה כהן ע"ה ליאט. היא הייתה מורתה וחרבתה. וכנראה שהרבי חש צורך לגמול לה חסד במלבושים שנתור מיותמים. זכורני שמאו אמה הצדיקה הרבנית טראני ע"ה, לא הוציאה על דל שפתותיה את השם 'מלכה'. אפילו בת דודתי הרבנית מלכה כהן ע"ה, שהייתה כבת-בית בבית הרבי ושימשה כמורה לבנות הרבי, לא נקראה יותר בשמה. השבר היה כבד. זאת הייתה מהלומה כואבת ובלתי נתפסת."

שאלה: ואז התארס הרבי מוויזניץ-מונסי שליט"א עם אחותה הצעירה...

"אכן כן", מאשר ר' נפתלי. "החתונה השניה של האחות הצעירה, הרבנית מירל ע"ה, עם האלמן הרבי מוויזניץ-מונסי לרפ"ש נערכה בט"ו באב. הפעם לשם שינוי היא נערכה בעיירת הנופש והמזרח דורנא, שהייתה מעט מרוחקת מבוקרשט, ונמצאת בדיוק על אם הדרך בין בוקרשט שבמולדובה לגרויסוורדאן שבטרנסילבניה. המקום היה נוח לשני הצדדים, הן לחסידי וויזניץ ובראשם האומרי חיים זי"ע שהגיעו מגרויסוורדאן. וככלל, מזוג האוויר הלוהט ששרר בבוקרשט בימות חודש אב, הרחיק יהודים רבים לדורנא הקרובה באופן יחסי. החתונה, זכורני, נערכה בשיא ההרחבה והגדלות: השיגו עגלים לשחיטה והרה"ח ר' משה בטלן, שידע גם הוא פרק בהלכות שחיטה, נשלח ע"י הרבי זי"ע לבדוק עבור הרבי את הח"י טריפות כנהוג בחצרות טשרנוביל כפי שהרבי עצמו לימד אותו. "באותו מעמד בדורנא, זכיתי שהרבי בעצמו שלחני להביא עבורו חלב שנתלב ע"י יהודי". "הרבי", הוא נזכר, "קרא לי אל הקודש פנימה ונתן בידי בקבוק גדול מזוכית ואמר לי בלשון קדשו: 'כאן בדורנא מתגורר יהודי, ר' דוד בוימאן (ז"ל) לך נא אליו'. "הוא היה חסיד בעל צורה", מתאר ר' נפתלי, שהחזיק ברשותו פרה חולבת. ביצתה את שליחות הקודש והבאתי לרבי חלב שהוכן ע"פ על הדקדוקים והחומרות כפי שהרבי הקפיד. זכור אזכור עוד שבאותה הזדמנות ששהינו בעיר המזרח דורנא, שלח אותי הרבי שוב עם בקבוק מזוכית להביא לו מי מרפא, שהיה צורך לערב אותם עם קש וזאת הייתה רפואתם. כך הלכתי שוב וביצתי את שליחות הקודש והרבי היה לי אסיר תודה."

ר' יוסף ור' נפתלי כהן לעזרת רבינו של רבינו בעת פרידה מרומניה

בקום רבינו לעזוב את מדינת רומניה, דרך השעות הארעית בבוקרשט, עמדו בפניו שתי אפשרויות: להגיע לארץ ישראל או לאמריקה. צדדים היו לו לכאן

הג"ר יואל טוביאי שליט"א רב דשכ"ן ו'בב"ב בתפילה בבית העלמין בבוקרשט, מצבת קברה של הרבנית פיגא מלכה בת הרה"ק מסקווירא זצ"ל

ב"ק אדמו"ר מסקווירא שליט"א בשיחה עם הרב"א סלמן שליט"א והחסידי הישיר רבי נפתלי כהן שליט"א בעת שילדי ת"ת שטפנשו באו למענו להתברך במברכת קדשו בעת ביקורו המרומם באר"ק שליט"א

איש האלוקים? "זה לא היה קל", משחזר ר' נפתלי. "יהודי רומניה חשו שגלגל של חמה נעקר מהם. רומניה זכתה לשכן בקירבה איש אלוקים. רבים מיהודי רומניה ופליטי המלחמה בפרט התעלו בצילו של רבינו שחזק לבבות נשברים ועיניו היו פקוחות להאיר את לבב העם שבשדות". מספר הדומ"צ הג"ר יעקב יוסף כהן שליט"א: "כשלמדתי בבחרותי בשיכון סקווירא שבאר"ב, שהייתי בבית דודתי הרבנית אשת החסד מרת איטה מיסקי ע"ה, שבוויליסבורג. היא הייתה בת-בית במעונו של רבינו זי"ע בבוקרשט. והנה גיליתי לפליאתי שבתוך הווזניצ'ים, שם מצויים כלי הכסף היקרים, מצויים קרע בד ישן (שמאטע) שהתקשיתי להבין מדוע הוא מצויים שם בין כלי הכסף ולא מצאו את דרכם לאשפה. התעניינתי אצל דודתי ונעניתי כמעט בזעקה: 'אלו לא 'שמאטעס', אלו חפצי קודש, ההייליגע זאך!' וכה סיפרה לי בהתרגשות מרובה: לאחר שהרבי זי"ע יצא מבוקרשט יצאו במרוצה כל יהודי העיר - והיא בתוכם - אנשים נשים לבית רבינו וחיפשו כל 'זכר' שריד ופליט שיוותר בידם, מזכרת של קדושה מבית רבינו. הם גילו כי לא נותר שם מאום, חוץ ממעט מפות שלא היו מפות בד מפוארות, אלא סחורה פשוטה. עמדו איפוא הנאספים ונטלו איש מהמסת ידו. המפות שעלו על שולחנה הסהור של הרבי, הפכו לפיסות של סחורה שחולקה ונחטפה במהירות. כל אחד מהם תחב אותה לכיסו ברטט למען יוותר לו למוזכרת מאותה תקופה נאדרת בקודש". שב ומספר ר' נפתלי כהן: "לאחר שנסע הרבי ועזב את בוקרשט לאנחות נותרו בני המשפחה להתגורר שם עד לשתת"ש. הקומוניסטים הערימו קשיים ולא אפשרו לעזוב את המדינה עד שאבי ז"ל עלה לארץ בשנת תש"י להתגורר ביפו, שם פתח את בית מדרשו מחדש: "זכרון יעקב". הקשר עם בית הרבי מסקווירא נמשך עוד במשך שנים באמצעות מכתבים. כאן בא"י המשכנו לערוך מדי שנה סעודה ביום ההילולא של הרבי הק"ר דוד'ל מסקווירא". כשרבינו זי"ע הגיע בשנת תש"י לביקור בא"י, שוב עמד ר' נפתלי כהן ליימנו ויחד עם החסיד ר' אביגדור אהרונבוין (יאסער) ז"ל, סידרו את כל צרכי הרבי. מגיעין קטן זה של אותן משפחות בודדות מחסידי סקווירא שהתגוררו באותם ימים בבני ברק, קמה וגם ניצבה עדת חסידי סקווירא בארץ הקודש. נפתלי לספר לסיים מופת אישי שחווה בצל רבינו זי"ע: "כשהגעתי לגיל גיוס הצבא הרומני. נכנס אבי עם א קוויטל לרבי זי"ע והזכיר אותי. הרבי אמר לו בלשון קדשו: 'שטייט כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות', וכך פטר אותי. לאחר מכן נכנס אבי לרבי הזקן מפאשאקאן זי"ע, הוא הביט בקוויטל ואמר בליק: 'איני רואה שלוקחים אותי'. וכן אכן היה. שתי הצדיקים נתנבאו בסגנון אחד. נקראתי אל לשכת הגיוס הרומנית, וביליתי שם יום שלם יחד עם נערים רבים שנקראו לגיוס. כשהרופא הגיע ובדק אותי, הוא העניק לי באורח פלא פטור מיידי. זכורני שחזרתי משם בשעת לילה מאוחרת תשוש ועייף, חזרתי לביתי ומיד נשכבתי לישון. למחרת עם בוקר, מיהרתי לבית הרבי לבשר לו את הבשורה הטובה שנתפסתי מהצבא. הרבי שמע, הביט עלי, וחייך: "בשורה טובה צריך תיכף לבוא לבשר", והקפיד עלי מדוע תיכף ומיד לא באתי לבשר לו על החלוצות ממולתעות הצבא הרומני. ניסיתי להשיב ברטט ששבתי הביתה בשעת ליל מאוחרת, תשוש וחסר כוח. אבל הרבי לימד אותנו, בשורה טובה יש לבשר תיכף ומיד". ר' נפתלי עוד חש עד עם היום את כוח ברכתו של הצדיק ששם עליו את עיניו לטובה. "מעולם", הוא אומר, לא נקראתי עוד אל הצבא. גם כשעלה מאוחר יותר לארץ ישראל, נפקד שמו באורח פלא מרשימות הצבא, בניגוד לרבים מסובבי שולקו עם בואם לארץ". שירות הצבא. ויהי הדבר לפלא ולמשגב. "אכן", הוא מסיים ברגע, "היה זה כוח ברכתי של רבינו הקדוש שענינו היו צופיות למרחוק למעלה מדרך הטבע..."

התודות לכל העוזרים שהשתתפו בהכנת מאמר זה: הרב שמואל איצקוביץ, ראש מכון 'מעינות החיות' הרב יעקב היילר סופר המבשר, וחוקרי מכון תורת אמת שטפנשו.

מופת 'הגיוס' של האדמו"רים מסקווירא ומפאשאקאן

שאלה: כיצד הייתה נראית בבוקרשט לאחר עזוב אותה